

Museum Singer Laren

Klaar voor de toekomst

Strategisch plan 2022 – 2027

Artist Impression Nardinevleugel, Bedaux de Brouwer Architecten (Visualisatie: 3D Studio Prins)

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord directie	2
2.	Een korte geschiedenis van Singer Laren	3
2.1	Historie van het kunstenaarsdorp Laren	3
2.2	Anna en William Singer: grondleggers van Singer Laren	4
2.3	Van privéverzameling tot museum: verzamelgeschiedenis	5
3.	Missie Singer Laren: uniek in cultureel Nederland	8
3.1	Motto en kernwaarden	8
3.2	Cultureel ondernemerschap	9
3.3	De onschatbare waarde van supporters en vrijwilligers	9
3.4	Aantrekkelijk voor een regionaal, landelijk en internationaal publiek	9
3.5	Singer Laren in de regio Gooi- en Vechtstreek	10
3.6	Omgevingsanalyse	11
3.7	Sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen	12
4.	Verzamel-, collectie- en presentatiebeleid	13
4.1	Verzamelbeleid	13
4.2	Collectiebeleid	15
4.2.1.	Een toegankelijke collectie, zowel fysiek als digitaal	15
4.2.2.	Conservering en restauratie	16
4.2.3.	Waardering van de collectie	16
4.3	Presentatiebeleid	17
4.3.1.	Collectiepresentatie	17
4.3.2.	Drie grote wisseltentoonstellingen	17
4.3.3.	De twee galerijen	18
4.3.4.	De Singertuin als buitenzaal	18
4.3.5.	Publieksruimtes waar de kunsten samenkomen	18
5.	PR, Marketing en communicatie	20
5.1	Identiteit/ positionering	20
5.2	Doelgroepen museum Singer Laren	20
5.3	Doelstellingen, acties en middelen	21
5.4	Publieks- merkonderzoek	24
5.5	Social media	25
6.	Educatie, publieksbegeleiding en inclusie	27
6.1	Publieksbegeleiding en educatie	27
6.2	Collectie Nardinc en de invloed op het educatief aanbod	28
6.3	Educatief aanbod en publieksbegeleiding per doelgroep	30
6.4	Nieuwe doelgroepen in het kader van inclusiviteit	32
7.	Commerciële zaken	34
8.	Meerjarenbegroting	36
9.	Organisatie	38
	Bijlage 1 - Statistieken	40

1. Voorwoord directie

Voor u ligt het strategisch plan van Museum Singer Laren voor de jaren 2022 - 2027. In deze periode zal het museum zijn inhoudelijke bestaansrecht, zijn DNA, eindelijk permanent gestalte gaan geven. Museum Singer Laren programmeert sinds 1956 tentoonstellingen in zalen die gebouwd zijn naast de historische villa "De Wilde Zwanen" (1911). Dit unieke complex kent zijn oorsprong in de kunstverzameling van het Amerikaanse echtpaar Anna en William Singer.

In de afgelopen 65 jaar heeft Singer Laren een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Van een culturele instelling met een overwegend regionaal bereik is Singer Laren uitgegroeid tot een bloeiende culturele ontmoetingsplaats met een landelijk publiek. Sinds de opening van het nieuwe theater in 2017 delen de podiumkunsten en de beeldende kunsten een gezamenlijke entree die tevens alle overige bezoekersfaciliteiten met elkaar verbindt: het restaurant, de Singer Shop, het Singer Atelier en een door landschapsarchitect Piet Oudolf ontworpen beeldentuin. Sinds 1956 hebben de uitbreiding van de collectie, de professionalisering van het museum en de tentoonstellingsprogrammering geresulteerd in een sterke stijging van de bezoekersaantallen. Dit succes verdient een passend vervolg in de 21ste-eeuw.

Met de recente schenking van de Collectie Nardinc breekt voor Singer Laren een nieuw tijdperk aan. Maart 2022 opent een nieuwe vleugel waar voortaan een vaste presentatie van hoogtepunten uit de eigen collectie te zien zal zijn. Hierdoor gaat een langgekoesterde wens van zowel Singer Laren als de museumbezoekers in vervulling. Regelmatig maken bezoekers kenbaar dat zij de vaste collectie missen wanneer zij een tentoonstelling bezoeken. Daar komt nu verandering in. Dankzij verschillende bijzondere schenkers van Anna Singer tot Els Blokker-Verwer, biedt de museumverzameling een overzicht van de ontwikkeling van de moderne schilderkunst in Nederland van 1880 tot 1950. Dit strategisch plan beschrijft de topprioriteiten, algemene doelstellingen en specifieke doelen van het museum Singer Laren voor de komende vijf jaar.

*Evert van Os, Algemeen directeur
Jan Rudolph de Lorm, Museumdirecteur*

2. Een korte geschiedenis van Singer Laren

2.1 Historie van het kunstenaarsdorp Laren

Laren is een dorp met een rijke geschiedenis. Het bestaan van Singer Laren kan niet los worden gezien van deze bijzondere historie. Singer Laren bevindt zich op de plek waar zo'n 150 jaar geleden een bloeiend kunstklimaat ontstaat. In het laatste kwart van de 19de eeuw voelen steeds meer kunstenaars uit binnen- en buitenland zich aangetrokken door het schilderachtige en het onbedorven landschap van het Gooi, een bos- en heiderijk gebied zo'n dertig kilometer ten oosten van Amsterdam. Met de komst van de stoomtram in 1881 wordt het gebied makkelijker bereikbaar en komen er naast kunstenaars ook steeds meer welgestelden richting Laren.

*Afb. 1 Anton Mauve, **Het pasgeboren lam**, ca. 1884, Singer Laren, schenking uit particulier bezit 2013*

Een van de bekendste schilders die naar Laren komt is de succesvolle Haagse-schoolschilder Anton Mauve (1838-1888). In 1882 ontdekt hij het Gooi, dat nog ongerept is in tegenstelling tot de zich steeds verder uitbreidende hofstad. In Laren schildert hij de laatste drie jaar van zijn leven een groot aantal landschappen, in het bijzonder met schaapskuddes op de heide (afb. 1). In zijn atelier in de tuin van zijn Villa Ariëtte aan de Naarderstraat werkt hij de studies, die hij buiten maakt, uit tot grote composities.

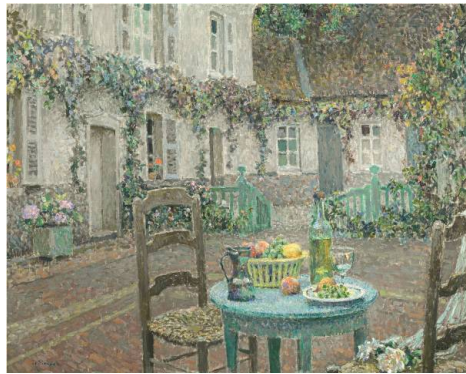
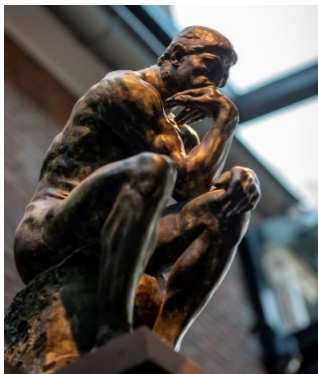
De industrialisatie aan het eind van de 19de eeuw leidt tot groeiende welvaart en de sociale en politieke emancipatie van verschillende bevolkingsgroepen. Gevolg van deze welvaart is dat rijke ondernemers prachtige huizen laten bouwen die ingericht en gedecoreerd moeten worden. Hierdoor ontstaat in binnen- en buitenland een grote vraag naar kunst. In de Verenigde Staten ontstaat een ware run op de uit Nederland afkomstige schilderijen. Anton Mauve wordt de bestverkopende buitenlandse kunstenaar in Pittsburgh en Washington. Het kleine dorp Laren verwerft daarmee internationale bekendheid.

2.2 Anna en William Singer: grondleggers van Singer Laren

Mede dankzij de reputatie van Mauve in de Verenigde Staten komt het Amerikaanse echtpaar Anna en William Singer naar Laren. William Henry Singer Jr. (1868-1943), de miljardairszoon die landschapsschilder wil worden, kent Mauves werk van de jaarlijkse internationale kunsttentoonstelling in het Carnegie Institute in Pittsburgh. Hij vindt Mauves landschappen zo aantrekkelijk dat hij kort na 1900 van Parijs doorreist naar Laren. Zonder Mauve zou Laren vermoedelijk niet de internationaal befaamde kunstenaarskolonie zijn geworden en waren de Singers nooit naar Laren afgereisd.

De Singers wonen vanaf 1902 met onderbrekingen in Laren. Vanaf die tijd brengt met name Anna Singer-Brugh (1878-1962) een verzameling van uiteindelijk zo'n 3000 kunstvoorwerpen bijeen van overwegend Nederlandse, Franse en Amerikaanse kunstenaars. Een deel van de verzameling brengt zij onder in het in 1931 door hen gestichte Washington County Museum of Fine Arts in Hagerstown, Anna's geboorteplaats in Maryland. Een ander deel vindt zijn bestemming in hun Noorse zomerhuis Singerheimen in Olden dat nog altijd als klein museum bestaat.

Na het overlijden van William in 1943 zoekt Anna voor het resterende deel een goede bestemming. In 1954 richt zij als eerbetoon aan haar echtgenoot de stichting Singer Memorial Foundation op. Villa De Wilde Zwanen met zijn prachtige tuin leent zich uitstekend als plek voor een concertzaal en een museum, waarvan de geschonken collectie de basis vormt. Op 12 mei 1956 vindt de opening plaats.

*Afb. 2 Auguste Rodin (1840-1917), **De Denker**, ca. 1881-1882, schenking Anna Singer-Brugh 1956*

*Afb. 3 Henri Le Sidaner (1862-1939), **De blauwe tafel**, 1923, schenking Anna Singer-Brugh 1956*

*Afb. 4 James McNeill Whistler (1834-1903), **Symfonie in wit. Meisje in mousseline jurk.** (*Symphony in White. The girl in the muslin Dress*), ca. 1870, schenking Anna Singer-Brugh 1956*

2.3 Van privéverzameling tot museum: verzamelgeschiedenis

De door Anna Singer geschonken verzameling vormt de basis voor het huidige museale bezit van Singer Laren. In 1956 doet zij haar eerste grote schenking en in de jaren daarna volgen meer schenkingen, waaronder aankopen die zij in die jaren voor de museumverzameling doet (afb. 6), met ten slotte het legaat na haar overlijden in 1962. Haar nalatenschap bestaat uit schilderijen, tekeningen, aquarellen en grafiek uit de periode 1850-1950. Het zijn werken van Nederlandse, Franse (afb. 3) en Amerikaanse kunstenaars (afb. 4), waaronder een omvangrijke groep werken van William Singer zelf, beeldhouwwerken van voornamelijk Nederlandse en Franse beeldhouwers, antieke meubels en kunstnijverheidsvoorwerpen, waaronder Aziatisch porselein. Speciale vermelding verdient een zevental beelden van Auguste Rodin, de grootste verzameling werken van deze beeldhouwer in Nederland museaal bezit (afb. 2).

Afb. 5 J.H. Weissenbruch (1824-1903), *Polderlandschap met molens*, 1890, aankoop Stichting Vrienden van Singer Laren 1974

Afb. 6 George Hendrik Breitner (1857-1923), *De Dam (De Nieuwe Kerk te Amsterdam)*, 1891, aankoop Stichting Vrienden van Singer Laren met steun van Anna Singer 1961

Het echtpaar Singer heeft een voorkeur voor figuratieve en impressionistische voorstellingen. Modernistische stromingen, waaronder het expressionisme en de abstractie, negeren zij. Sinds de jaren 1990 is het Nederlands modernisme, voor een deel van Larense bodem, een belangrijk speerpunt in het verzamelbeleid.

Om de verscheidenheid van het Nederlands modernisme te kunnen tonen is de collectie sinds de opening van het museum uitgebreid door middel van aankopen, schenkingen en bruiklenen. Aankopen worden sinds de jaren zestig vooral mogelijk gemaakt door de Stichting Vrienden van Singer Laren. Aanvankelijk lag daarbij de focus op de Haagse School (afb. 5) en het Amsterdams impressionisme (afb. 6). Grote schenkingen zijn gedaan door de nazaten van Ferdinand Hart Nibbrig (afb. 7) en het echtpaar Groeneveld-Woerlee (afb. 8), die naast belangrijke werken van onder anderen Breitner en Isaac Israëls ook een deelcollectie naoorlogse figuratieve beeldende kunst bevat.

Afb. 7 Ferdinand Hart Nibbrig (1866-1915), *Op de duinen in Zandvoort*, 1892, schenking P.J. Hart Nibbrig 1981
Afb. 8 Isaac Israëls (1865-1934), *Japans meisje met lippenstift*, circa 1920, schenking Groeneveld-Woerlee 1993

In 2015 ontvangt Singer Laren van Renée Smithuis een omvangrijke kunstverzameling, die bestaat uit tachtig schilderijen en werken op papier van Bergense-schoolkunstenaars als Leo Gestel, Else Berg, Charley Toorop en Dirk Filarski, Ploeg-kunstenaars als Jan Altink, Johan Dijkstra, Henk Melgers en Jan Wiegers en andere Nederlandse modernisten en expressionisten, waaronder Peter Alma, Lou Loeber, Henk Chabot en Quirijn van Tiel.

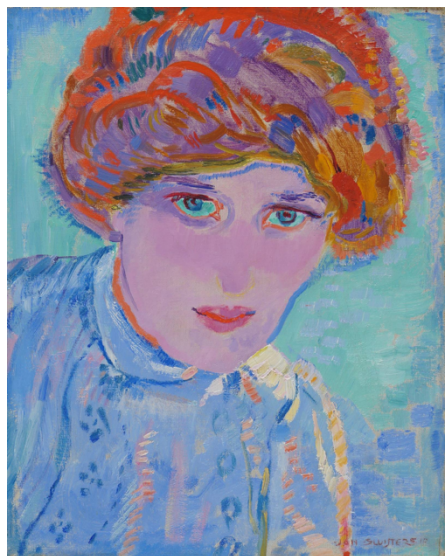
Deze schenking volgt op de eerste significante schenking van Renée Smithuis in 2013: het monumentale drieluik *Le Songe du Vagabond* (1916-1917) van de Fransman Henri Le Fauconnier (afb. 9). Dit schilderij wordt beschouwd als een sleutelwerk in het oeuvre van deze beroemde Franse modernist en inspirator voor de schilders van de Bergense School. Dankzij de schenkingen van Renée Smithuis is het Nederlands expressionisme nu een belangrijke pijler in de Singer Collectie.

Afb. 9 Henri Le Fauconnier (1881-1946), *Le Songe du Vagabond*, 1916-'17, schenking Renée Smithuis 2013

De schenking van de Collectie Nardinc, de kunstverzameling van Els en Jaap Blokker, biedt op zichzelf een museaal overzicht van het Nederlands modernisme in de eerste helft van de 20ste-eeuw. De verzameling sluit naadloos aan bij die van Singer Laren. De kern van de Collectie Nardinc wordt gevormd door het werk van Jan Sluijters (afb. 10 en 12), naast tijdgenoten zoals Leo Gestel (afb. 11), Kees van Dongen, Théo Van Rysselberghe, Jan Toorop (afb. 13) en Charley Toorop, Piet van der Hem, Kees Maks, Dick Ket en Carel Willink.

Het samenvoegen van deze collecties stelt Singer in staat om het ontstaan en de bloei van het Nederlands impressionisme en modernisme in samenhang en op het hoogste niveau te tonen. Singer Laren is daartoe bij uitstek de meest geschikte locatie omdat veel van kunstenaars die in de collecties vertegenwoordigd zijn, woonden en werkten in Laren: de bakermat van het Nederlands modernisme.

Afb. 10 Jan Sluijters (1881-1957), *Portret van Greet van Cooten*, 1910, schenking Collectie Nardinc

Afb. 11 Leo Gestel (1881-1941), *Zomerbloemen*, 1913, schenking Collectie Nardinc

Afb. 12 Jan Sluijters (1881-1957), *Het ontwaken*, 1913, schenking Collectie Nardinc

Afb. 13 Jan Toorop (1858-1928), *Vóór de werkstaking (Donkere wolken)*, ca. 1888-1889, schenking Collectie Nardinc

"De collectie Nardinc hoort bij Laren en bij Singer Laren voel ik me thuis."

Els Blokker-Verwer

3. Missie Singer Laren: uniek in cultureel Nederland

Het echtpaar Singer legt de basis van Singer Laren met hun kunstcollectie, de monumentale villa, de concertzaal, het museum en de beeldentuin. Hoewel dit strategisch plan vooral ingaat op de toekomst van het museum, kunnen het theater en de beeldentuin hier niet buiten beschouwing worden gelaten. Juist de aanwezigheid van de verschillende kunstdisciplines en cultuurvormen maken Singer Laren uniek en dit moet in missie, motto en kernwaarden naar voren komen. Als missie geldt: met het tentoonstellingsbeleid in het museum, dat landelijk bezoek trekt, een prachtige beeldentuin en een breed aanbod podiumkunsten in het theater wil Singer Laren zoveel mogelijk bezoekers op een ontspannen en inspirerende manier deelgenoot maken van de rijke wereld van kunst en cultuur.

3.1 Motto en kernwaarden

Het motto van de organisatie is: Kunsten komen samen en worden gevierd bij Singer thuis.

Belangrijke kernwaarden van Singer Laren zijn:

Gastvrij en persoonlijk

De kunsten delen en samen vieren met het publiek. Singer Laren bouwt verder op de gastvrijheid van Anna en William Singer en het delen van kunst en cultuur. Het echtpaar is bijzonder gastvrij. Uit bewaard gebleven documenten, waaronder gastenboeken en brieven, blijkt dat er veel vrienden, familie en kunstenaars in villa "De Wilde Zwanen" op bezoek kwamen. Singer Laren is vanaf het ontstaan een bruisende plek en dat is het nog.

Historisch geworteld en authentiek

Singer Laren staat op de plek waar het is begonnen. Het is een '*lieu de mémoire*'. Bezoekers staan hier direct in verbinding met de geschiedenis. Niet alleen Singer Laren zelf is een herinneringsplaats, het dorp Laren is 'heilige grond' waar rond 1900 een kunstenaarskolonie bloeide.

Professionele en publieke kwaliteit

Singer Laren heeft kwaliteit en professionaliteit hoog in het vaandel. Dat uit zich niet alleen in hoogwaardig, gevarieerd, cultureel aanbod, maar ook in de leveranciers, partners en gezelschappen met wie wordt samengewerkt. Door de nieuwbouw en de renovatie van het huidige museum zal de kwaliteit en de beleving van de bezoeker toenemen.

Verrassend en laagdrempelig

Verrassend is Singer Laren in de zin van de verscheidenheid aan kunstdisciplines die er samenkomen. Laagdrempelig is Singer Laren letterlijk doordat bezoekers altijd binnen kunnen lopen. De beeldentuin is gratis toegankelijk net als de foyer, villa en de Singer Shop. Singer Laren realiseert een gevarieerd programma voor verschillende doelgroepen en stimuleert daarmee de toegankelijkheid van museum en theater.

"Ik wil u bedanken voor de fantastische middag die u mij gegeven heeft. Het afgelopen jaar was voor ons een zwaar jaar. Inmiddels gaat het beter en is er een nieuwe werkelijkheid geboren. Ik vierde dat vandaag met mijn dochter in uw museum. Uw collega's, in het bijzonder de suppoost die kan 'goochelen' en de gastvrouw met haar persoonlijke benadering, hebben ervoor gezorgd dat er een lach op mijn gezicht werd getoverd en op dat van mijn dochter. Duizendmaal dank daarvoor. U laat hiermee zien hoe belangrijk uw museum is in deze maatschappij. Even vluchten in het verleden, in de verbeelding, in een prachtige ambiance! Mijn dochter beoordeelt regelmatig musea. U kreeg van haar een 9,5! Van harte gegund en verdiend!"

Een reactie van een vader & dochter, november 2018

3.2 Cultureel ondernemerschap

Niet alleen uniek is het veelzijdige karakter van Singer Laren, minstens zo bijzonder is de bedrijfsvoering: Singer Laren genereert meer dan 90% van zijn inkomsten zelf, mede dankzij een grote groep betrokken supporters. Dat de betrokkenheid van deze supporters groot is, blijkt uit de ruimhartige bijdragen die Singer mocht ontvangen voor het vernieuwen en uitbreiden van haar accommodatie de laatste jaren. Dit levert een unieke positie binnen het culturele landschap op. Vanaf de start in 1956 heeft het op Amerikaanse leest geschoeide Singer Laren het cultureel ondernemerschap omarmd en heeft Singer een grote culturele impact met zeer bescheiden subsidies. Voor het onderhoud van het gebouw ontvangt de organisatie steun van de gemeente Laren. Museum, theater en de verhuur van de accommodatie aan derden, zowel bedrijven als particulieren, zijn de centrale activiteiten van Singer Laren aangevuld met inkomsten uit de Singer Shop en horeca. Met deze portfolio aan activiteiten streeft Singer naar een resultaatneutrale exploitatie. Hierbij geldt dat particuliere bijdragen niet in de reguliere exploitatie terecht komen, maar enkel aangewend worden voor speciale projecten.

3.3 De onschatbare waarde van supporters en vrijwilligers

Singer Laren is geworteld in de lokale gemeenschap en wordt gedragen door particuliere donateurs en sponsors. Veel van hen wonen in de buurt en voelen zich sterk verbonden met Singer Laren. Het museum, theater en beeldentuin worden door hen gezien als een tweede, culturele huiskamer. Op dit moment telt Singer meer dan 5660 supporters. Ze dragen bij in de vorm van een lidmaatschap of in de vorm van een jaarlijkse (lijfrente)donatie. De Stichting Vrienden van Singer Laren beheert de grootste groep van circa 2500 supporters. De contributies van deze vrienden komen bij deze stichting terecht. Hierbij helpen zij o.a. de collectie te onderhouden en bijzondere tentoonstellingen mogelijk te maken. De donaties in een vorm van een jaarlijkse lijfrente worden ontvangen door de Stichting Steun Continuïteit Singer Laren. Zij ondersteunen bijzondere projecten en eventuele exploitatietekorten. Ook kent Singer Laren de mogelijkheid voor supporters om een fonds op naam op te richten. Vanuit dit fonds kunnen de gedoneerde gelden aangewend worden voor vooraf gedefinieerde doelen.

Vooraf de grote groep vrijwilligers is dagelijks actief binnen Singer Laren.

Meer dan 120 mensen verrichten op vrijwillige basis werkzaamheden binnen de organisatie. De museumvrijwilligers informeren de bezoekers direct bij binnenkomst in Singer Laren. Zij beantwoorden vragen en instrueren de bezoekers hoe zij de museumapp kunnen gebruiken. De Singer Shop wordt dagelijks bemand door verschillende vrijwilligers die helpen bij de verkoop van artikelen, advies geven en souvenirs en geschenken prachtig inpakken. Ook zijn er vrijwilligers als gastvrouw/- heer betrokken bij het programma 'Onvergetelijk Singer' een rondleiding voor mensen met dementie en hun mantelzorger en wordt de bibliotheek verzorgd door een vrijwillige medewerker. De vrijwilligers zijn trots op Singer en leveren een bijdrage van onschatbare waarde voor het bestaan van de organisatie.

3.4 Aantrekkelijk voor een regionaal, landelijk en internationaal publiek

Met een museum, theater, historische villa en de vrij toegankelijke beeldentuin en horeca, is Singer Laren dé plek voor mensen die houden van kunst, theater, natuur en geschiedenis. Het museum kent een landelijk bereik en heeft daarbij de positie van hét beeldende kunstmuseum van 't Gooi verworven, vergelijkbaar met toonaangevende musea als het Drents Museum, Groninger Museum, Noordbrabants Museum en het Fries Museum. Singer Laren speelt een sleutelrol in de culturele educatie van het onderwijs in Gooi & Vecht.

Het tentoonstellingsbeleid van Singer Laren trekt een landelijk publiek. Met de nieuwe vaste presentatie van Nederlands impressionisme en modernisme zullen we een langgekoesterde wens van ons herhaalbezoek vervullen, namelijk om permanent hoogtepunten uit de Singer collectie te kunnen komen bekijken. Daarnaast biedt dit de mogelijkheid nieuwe bezoekers te trekken uit binnen- en buitenland. Met organisaties als Amsterdam Marketing en andere culturele instellingen

en musea in de regio wordt er aan gewerkt om de regio Gooi en Vecht internationaal op de kaart te zetten.

Afb. 15 Onvergetelijk Singer, een rondleiding voor mensen met dementie en hun mantelzorger. Een gastvrouw van Singer Laren heeft een praatje met twee deelnemers.

3.5 Singer Laren in de regio Gooi- en Vechtstreek

Singer Laren vervult een belangrijke rol binnen de lokale gemeenschap door het vastleggen en tonen van de kunst die in de nabijgelegen kunstenaarsdorpen is gemaakt. Het is de plaatselijke geschiedenis die er wordt ontsloten en verteld. Daarnaast is Singer Laren een belangrijke plek voor de betrokken supporters en vrijwilligers die veelal in de regio wonen.

Een andere belangrijke regionale rol van Singer Laren is die van projectleider van een samenwerkingsverband tussen 14 culturele instellingen in de Gooi en Vechtstreek. De regioconservator die qua formatie is ondergebracht bij Singer Laren geeft sturing aan de regionale museale samenwerking. Enkele malen per jaar spreken directies elkaar over de lopende ontwikkelingen. Daarnaast worden kennissessies georganiseerd over diverse thema's om ervaringen uit te wisselen en wordt structureel samengewerkt binnen de educatie en het versterken van de bereikbaarheid. Medewerkers en vrijwilligers van de Gooise musea bezoeken elkaars locaties en bespreken de museale bedrijfsvoering. Binnen de marketing vindt regionaal afstemming plaats over promotiecampagnes.

Eens in de twee jaar vindt het regionaal erfgoedfestival plaats. De programmering van verschillende publieksactiviteiten wordt met culturele partners in de regio op elkaar afgestemd. De erfgoedfestivals zijn een groot succes en zetten de musea in de spotlight. De musea trekken met elkaar op in een gezamenlijke promotiecampagne en verwijzen over en weer naar elkaars programmering. Het Erfgoedfestival is een proeftuin voor innovaties en nieuwe productontwikkeling. In 2020 is hierdoor met steun van Amsterdam & Partners een publicatie over vier museale tuinen, waaronder de Piet Oudolf tuin verschenen.

Vanaf november 2021 deelt Singer Laren met zes regionale musea een gemeenschappelijke collectiemedewerker. Deze medewerker is eens in de twee weken een dag voor Singer Laren beschikbaar en voert werkzaamheden uit op het gebied van collectiebeheer en behoud. De medewerker wordt gefinancierd met steun van het Mondriaanfonds.

Singer Laren participeert eveneens in een regionale collectieportal die ondergebracht is op de website visitgooivecht.nl Op deze digitale collectiepresentatie zijn hoogtepunten uit Gooise

museumcollecties zichtbaar. Met de podcast Gooise Museumschatten worden bijbehorende verhalen op een hedendaagse wijze ontsloten.

3.6 Omgevingsanalyse

Singer Laren is een landelijk museum dat opereert vanuit een klein en zelfstandig dorp. De gemeente financiën zijn daardoor bescheiden. De Provincie Noord-Holland kent met haar rijke aanbod aan culturele instellingen geen beleid om specifieke instellingen te subsidiëren. Singer Laren maakt vanuit die context op bijzondere wijze gebruik van haar cultureel ondernemerschap en brede groep supporters. Dit geeft Singer Laren een uniek bedrijfsmodel in vergelijking met andere Nederlandse musea die zich op dezelfde doelgroepen richten.

In algemeenheid zit museumbezoek al jaren in de lift. Nederlandse musea werden in 2019 zo'n 34 miljoen keer bezocht. Niet eerder lag het aantal bezoeken zo hoog. Ten opzichte van 2015 is het aantal bezoeken in 2019 met 3,6 miljoen (12 procent) gestegen. De toename is echter alleen te zien bij de grote musea (19 procent). De kleine en middelgrote musea trokken vorig jaar vergeleken met 2015 juist iets minder bezoeken (respectievelijk 7 en 2 procent). Bron: CBS

Al een aantal jaren heeft Singer een "peer group" samengesteld van vergelijkbare musea. Deze musea hebben allemaal regionale wortels met een landelijk publiek en richten zich op beeldende kunst tentoonstellingen. Met verschillende tentoonstellingen helpen we elkaar enerzijds met bruiklenen, anderzijds beconcurreren wij elkaar om de landelijke bezoeker.

In de vergelijking hebben we ook de subsidiebedragen opgenomen. Dit toont aan dat er geen "level playing field" is als het gaat om bijvoorbeeld de beschikbare marketing gelden tussen deze instellingen. Bij een analyse van de cijfers valt verder op dat instellingen die vernieuwd, verbouwd en/of uitgebreid zijn in de tijd daarna een sterkte toename van bezoekersaantallen ervaren. In de analyse hebben we de jaren 2020 en 2021 buiten beschouwing gelaten i.v.m. de impact van corona op de bezoekersaantallen in die jaren.

Bezoekerscijfers	2019	gem 2014-2019	Subsidie 2019	totaal baten (incl. subsidies) 2019	eigen inkomsten/ totale baten 2019	subsidie per bezoeker in 2019	Resultaat 2019
Noordbrabant	248.574	271.562	€ 4.962.172	€ 9.556.706	48%	€ 19,96	€ (19.738)
Fundatie (excl. Nijenhuis)	211.284	222.625	€ 1.996.298	€ 5.937.269	66%	€ 9,45	€ (74.386)
Groninger Museum	324.296	245.148	€ 5.152.000	€ 9.910.000	48%	€ 15,89	€ (1.412.000)
Drents museum	170.688	190.104	€ 5.348.799	€ 8.551.091	37%	€ 31,34	€ 255.636
Teylers	136.738	143.942	€ 3.840.238	€ 7.502.942	49%	€ 28,08	€ (19.056)
Frans Hals	134.009	116.746	€ 3.130.769	€ 5.666.385	45%	€ 23,36	€ (77.179)
Fries Museum	145.554	167.985	€ 2.935.000	€ 5.814.000	50%	€ 20,16	€ (1.482.000)
Singer Laren	169.135	141.063	€ 395.000	€ 4.910.047	92%	€ 2,34	€ 2.807

3.7 Sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen

Na de analyse van de omgeving zijn de belangrijkste kansen en bedreigingen geformuleerd. Op basis van de interne analyse zijn de belangrijkste volgende sterkte en zwakte punten te benoemen.

Sterkte

- Veel herhaalbezoek (fans)
- Authentieke plek – bijzonder verhaal – uniek in zijn soort
- Kleinschalig
- Toegankelijk in de breedste zin van het woord voor onze hoofddoelgroep – propositie.
- Hoge diversiteit in aanbod (bruisend)-kunst-tuin-theater-museum-horeca-evenementen-shop
- Trackrecord met bewezen kwaliteit van publiekstentoonstellingen
- Grote achterban van trouwe bezoekers
- Bereikbaarheid per auto – centrale ligging
- Buiten de stad, mooie en landelijke omgeving.
- Klein/ slagvaardig team (weinig bureaucratie)
- Diepgewortelde achterban van supporters en vrijwilligers.
- Cultureel ondernemerschap zit in het DNA van Singer.
- Piet Oudolf beeldentuin

Zwakte

- Imago van het Gooi als luxe regio met voldoende geld straalt onterecht negatief af op Singer Laren
- Kleine organisatie waarbij extra taken lastig kan worden opgevangen.
- Slechte bereikbaarheid voor doelgroepen die afhankelijk zijn van OV
- Onze collectie is niet uniek t.o.v. andere musea
- Beperkt marketingbudget
- Geen krachtig wisselgeld in bruiklenen
- Geen financiële reserves

Kansen

- Maatschappelijk/relevante onderwerpen binnen Singer signatuur
- Nieuwe doelgroep 13 t/m 40 jaar.
- Nalatenschappen
- Verbreding museumbezoek met liefhebbers van uitjes (VIP-Vriendenloterij-ANWB uitjes-NS uitjes)
- Breder publiek aanspreken -diversiteit
- Verbouwing geeft nieuwe publiciteit en trekt meer bezoekers – hier herhaalbezoekers van maken
- Nieuwe mogelijkheden door het ontstaan van nieuwe zalen en permanente inrichting van de tuinkamer.
- Internationale toerist.

Bedreiging

- Externe bedreigingen zoals pandemie of instorten economie.
- Veranderende belangstelling bij museumpubliek; nieuwe generatie heeft mogelijk minder interesse in het modernisme.
- Eigen propositie voeren ten opzichte van onze peers. (onderscheidend zijn)
- Verliezen van de gunfactor
- Beschikbaarheid van bruiklenen
- Kunstcriminaliteit
- Digitale criminaliteit
- Continuerend coronapandemie

4. Verzamel-, collectie- en presentatiebeleid

4.1 Verzamelbeleid

Naast de eerdergenoemde schenkingen (zie hoofdstuk 1) is de collectie van Singer Laren in de afgelopen jaren ook dankzij een actief aankoopbeleid aangevuld met werken van belangrijke Nederlandse modernisten als Bart van der Leek (afb. 14), Jan Sluijters, Leo Gestel, Chris Beekman, Gustave De Smet, Jacoba van Heemskerck en Charley Toorop. Om het volledige verhaal van het Nederlands modernisme in beeld te kunnen brengen, blijft dit in de komende jaren het speerpunt van het verzamelbeleid. De oorspronkelijke verzameling van de Singers, gericht op de negentiende eeuw, wordt niet verder uitgebreid, maar als ensemble bewaard en gepresenteerd. Het belangrijkste uitgangspunt ten aanzien van verwervingen is het opvullen van hiaten op het gebied van met name het luminisme, expressionisme en abstractie. Aandachtspunten hierbij zijn de verwerving van werken van kunstenaars die nog niet of nauwelijks in de museumcollectie vertegenwoordigd zijn. Bij uitbreiding van de collectie wordt niet alleen ingezet op verwerving, maar richten wij ons ook op bruiklenen van particulieren, van collega-musea en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Van kunstenaars die al met een of meer representatieve werken in de verzameling vertegenwoordigd zijn, onder wie Jan Sluijters en Leo Gestel, wordt de collectie alleen nog uitgebreid met sleutelwerken. Ditzelfde geldt voor de overige deelcollecties, zoals het impressionisme van de Haagse School en de schilders uit Laren. Hieraan worden alleen werken toegevoegd van representatieve kunstenaars die nog niet in de collectie zijn vertegenwoordigd, werken die een hoogtepunt in een oeuvre vormen of een belangrijke stijlontwikkeling markeren (afb. 15).

Verzamela-criteria

Het belangrijkste criterium bij verwerving is de kwaliteit van het kunstwerk: het werk moet een belangrijke plaats innemen binnen het oeuvre van de kunstenaar. Het werk vormt een hiaat in de collectie of vormt een bijzondere aanvulling op de bestaande Singer Collectie. Tot slot: we verzamelen niet voor depot, maar voor een van de presentaties op zaal.

Concrete doelen

Op nummer één van ontbrekende kunstenaars in de collectie staat Piet Mondriaan. Grootste hiaat betreft een abstract werk uit Mondriaans Larense periode. Dergelijke werken brengen miljoenen op en derhalve moeilijk bereikbaar. Tweede optie betreft een luministisch werk, waarmee Mondriaan samen met Sluijters en Gestel "de ultramodernen" genoemd werd. Abstract werk van Mondriaans tijdgenoten als Theo van Doesburg, Jan van Deene en Chris Beekman is ook een aandachtsgedied voor verwerving.

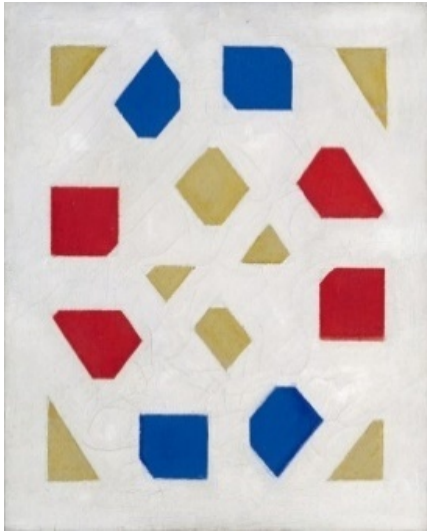
Een vroeg fauvistische werk van Kees van Dongen uit de periode ca. 1907-1915 ontbreekt in de verzameling. Van Dongen geldt als direct voorloper en inspirator van Sluijters cum suis.

Het grote dubbelportret van Carel Willink in de Collectie Nardinc brengt het magisch realisme in beeld binnen de verzameling. Deze deelcollectie vraagt om de verwerving van nog enkele stukken van Nederlandse realisten uit het Interbellum.

Daartegenover - om het beeld van net na de oorlog te completeren - zou een vroeg Cobra-werk van Karel Appel, Constant, Corneille of Lucebert wenselijk zijn.

Deze kunstenaars vormen de brug naar de lyrisch expressionistische schilderijen van de Larense kunstenaar Paul de Lussanet, die in 2019 een aantal schilderijen en tekeningen schonk.

Het schilderij *Stierkalf* van Herman Kruidier, een van de grootste Nederlandse expressionisten., bevindt zich hier in langdurig bruikleen. De eigenaar (erven Regnault) wil het schilderij voornamelijk niet schenken of verkopen, maar Singer Laren blijft zich richten op verwerving van dit belangrijke doek.

Afb 14. Bart van der Leek, *Compositie 1917-'18*, olieverf op doek, 40 x 32 cm, aankoop Stichting Vrienden van Singer Laren met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Fonds voor 20ste-eeuwse Nederlandse schilderkunst en haar Innorosa Fonds), de BankGiro Loterij en het Mondriaan Fonds, 2019

Afb. 15 Willem Steelink jr. (1856-1928), *Na de lunch I*, 1915, leegaat uit particulier bezit 2017

4.2 Collectiebeleid

4.2.1. Een toegankelijke collectie, zowel fysiek als digitaal

Singer Laren behoudt en beheert de collectie volgens de normen van het Museumregister en de Museumvereniging. Dankzij de groeiende collectie en de ambitie om deze met een breed publiek te delen, wil Singer Laren de registratie van de collectie verder uitbreiden en het beheer en behoud van de collectie verder professionaliseren, met als doel de toegankelijkheid van de collectie te vergroten, zowel fysiek als digitaal. Hiervoor is het noodzakelijk om de collectie en het archief efficiënter te beheren en digitaal te ontsluiten. Op onderstaande vier hoofdthema's ambiëren we dit in de komende beleidsperiode te bereiken. Een voorwaarde om deze ambitie te realiseren is het aantrekken van een nieuwe vaste collectiemedewerker/registrar die zich in nauwe samenwerking met de conservatoren ontfermt over de hieronder beschreven werkzaamheden op het gebied van de digitale registratie en ontsluiting van de collectie inclusief bibliotheek en archief, uitgaande bruiklenen en depotbeheer.

Professionalisering in collectieregistratie en depotbeheer

Een collectie, die zowel fysiek als digitaal toegankelijk is, vereist in de basis een goed collectieregistratiesysteem en efficiency in depotbeheer.

Afgelopen jaar, in 2021, heeft Singer Laren hierin al een moderniseringsslag gemaakt. Het voormalige digitale collectieregistratiesysteem Adlib is overgezet naar de onlinesoftware van Axiell Collections. Dit maakt het raadplegen en registreren van de collectie, restauraties en uitgaande bruiklenen ook op afstand mogelijk. Aansluitend op deze overzetting wil Singer Laren in de toekomst een nieuw systeem implementeren waarbij gebruik wordt gemaakt van barcodes en scanners. Hiermee kunnen de standplaatsen van de kunstwerken met één simpele scanhandeling worden gewijzigd. Deze implementatie kan worden uitgevoerd binnen de software van Axiell Collections. Het zal het depotbeheer in de toekomst een stuk efficiënter en minder tijdrovend maken. Deze verantwoordelijkheid ligt momenteel bij de conservatoren die veelal dringendere werkzaamheden hebben waardoor er geregeld praktische taken met minder prioriteit, zoals het opruimen en registreren van lege lijsten, een tijd blijven liggen. Met het aanstellen van een collectiemedewerker zal het depotbeheer geprofessionaliseerd worden.

Digitale collectie-ontsluiting

Om kunstwerken die niet regelmatig in de museumzalen of elders te zien zijn toegankelijk te maken, is eind 2021 een begin gemaakt met de ontsluiting van de collectie op internet. Sinds november 2021 is een eerste selectie van ruim 200 kunstwerken (afbeeldingen en basisgegevens) uit de Singer Collectie te bekijken in de database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: collectienederland.nl. De komende tijd wordt deze selectie verder uitgebreid, te beginnen met de Collectie Nardinc vanaf maart 2022.

De digitaal ontsloten collectie van Singer Laren is tevens te bekijken in het collectieportal van de samenwerkende erfgoedinstellingen in de regio Gooi en Vecht. In die context wordt de Singer Collectie de komende tijd uitgelicht in verschillende thema's via blogs en podcasts over de belangrijkste kunstwerken, kunstenaars en kunststromingen uit de collectie en de kunstenaarsdorpen Laren en Blaricum.

Singer Laren wil de volledige collectie binnen vijf jaar volledig digitaal ontsluiten voor het publiek en onderzoekers.

De recente digitale collectie-ontsluiting is mogelijk gemaakt dankzij de hierboven beschreven overstap van de digitale collectiedatabase Adlib naar de online gehoste omgeving van Axiell én dankzij de ondersteuning van een tijdelijke collectiemedewerker die binnen het regionale samenwerkingsverband in de Gooi en Vechtstreek is aangesteld. In 2022 en 2023 kan Singer

gedurende een halfjaar 1 à 2 dagen in de week een beroep doen op ondersteuning van een collectiemedewerker. De lange-termijnambities van Singer Laren op het gebied van beheer en behoud en collectie-ontsluiting vragen echter om een vaste aanstelling van een collectiemedewerker/registrar die zich volledig focust op de Singer Collectie en vertrouwd is met het reilen en zeilen van het museum.

Bruikleenverkeer

Om de collectie fysiek zoveel mogelijk met het publiek te delen, leent Singer Laren regelmatig kunstwerken uit aan collega-instellingen in binnen- en buitenland. Het uitgangspunt is hierbij zo ruimhartig mogelijk toe te zeggen, mits de lenende instelling aan de museale normen voldoet, het kunstwerk niet is gereserveerd is voor een tentoonstelling of collectiepresentatie in eigen huis én de conditie van het kunstwerk het toelaat.

De afgelopen tien jaar is het aantal bruikleenaanvragen bij Singer Laren meer dan verdubbeld. We verwachten en hopen dat deze stijgende lijn blijft doorzetten en zelfs wordt versterkt door de toenemende digitale toegankelijkheid van de collectie. Ook hierom is het noodzakelijk het conservatorenteam in de komende periode te versterken met een collectiemedewerker/registrar die de administratie en coördinatie van uitgaande bruiklenen op zich kan nemen.

Het Singer Archief: versterken van wetenschappelijke functie

Het archief van Singer Laren bevat veel waardevolle en interessante documentatie over de Singers, kunstenaars en informatie over de historie van Singer Laren en tentoonstellingen uit het verleden. Singer Laren wordt vaak benaderd door particulieren, studenten en onderzoekers die informatie zoeken over vroegere tentoonstellingen of kunstenaars die in de regio Gooi en Vechtstreek werkzaam zijn geweest. Momenteel is het archief niet geïnventariseerd noch digitaal ontsloten, hetgeen de toegankelijkheid niet ten goede komt. Singer Laren streeft ernaar om het archief te inventariseren, te registreren in het collectieregistratiesysteem en zo veel mogelijk digitaal te ontsluiten. Hiermee wil Singer Laren in de toekomst beter gestalte geven aan haar wetenschappelijk taak als kenniscentrum op het gebied van de beeldende kunstproductie in de regio Gooi en Vechtstreek. Singer Laren heeft de ambitie deze wetenschappelijke functie in de komende periode uit te bouwen. Een onderdeel hiervan is dat samenwerking gezocht zal worden met universiteiten.

4.2.2. Conservering en restauratie

Conservering en restauratie van de Singer Collectie is mogelijk dankzij het budget dat jaarlijks door de Stichting Vrienden van Singer Laren beschikbaar wordt gesteld. Bijzonder is het omvangrijke restauratieproject van de Collectie Nardinc in 2020 en 2021, waarbij ruim 50 werken zijn gerestaureerd en/of schoongemaakt. Dit, én het toekomstige beheer en behoud van de Collectie Nardinc is mogelijk gemaakt door de gulle schenking van mevrouw Blokker-Verwer. Singer Laren wil in de toekomst nieuwe begunstigers aan zich binden die willen bijdragen aan de conservering en restauratie van specifieke objecten of deelcollecties van de Singer Collectie.

4.2.3. Waardering van de collectie

Singer Laren zal de komende periode de eigen collectie opnieuw waarderen langs de museale weegschaal van de RCE, waarbij in kaart wordt gebracht of er werken in aanmerking komen voor afstoting. Daarbij zal Singer Laren de richtlijnen van de LAMO volgen. Om dit project uit te voeren dient tijdelijk een projectmedewerker te worden aangetrokken om aanvullend onderzoek te doen naar de herkomstgeschiedenis van objecten en om af te stoten objecten in de afstotingsdatabase in te voeren.

Het collectiewaarderingstraject zal op objectniveau nieuwe informatie opleveren. Naar aanleiding hiervan zullen 'vergeten schatten' uit het depot opnieuw onder de aandacht van het publiek worden gebracht. In eerste instantie zal dat gebeuren door deze objecten te ontsluiten in het digitale

collectieportal, maar daarnaast kan dit project leiden tot het versneld restaureren en exposeren van bepaalde objecten, waarbij deze objecten de basis vormen voor bijvoorbeeld verhalen in het regionale collectieportal.

4.3 Presentatiebeleid

4.3.1. Collectiepresentatie

De nieuwe Nardinczalen(zaal 7 t/m 11) bieden vanaf 2022 permanent plaats aan een overzicht van hoogtepunten uit de Singer Collectie, waaronder de Collectie Nardinc (afb. 18). In deze vijf zalen van in totaal 400 m2 zal het caleidoscopische beeldverhaal van het Nederlands impressionisme en modernisme permanent getoond worden aan de hand van de museumverzameling. Singer Laren is hiervoor de geëigende plaats omdat het geworteld is in het kunstenaarsdorp, waarvan de bijzondere historie eerder in dit museumbeleidsplan is beschreven. Dankzij decennialang consistent verzamelbeleid is Singer Laren in staat om de ontwikkeling van de moderne kunst in Nederland in de zijn volle breedte te laten zien.

De nieuwe collectiepresentatie begint met het Nederlands impressionisme, van de Haagse School en de schilders van Laren via de Amsterdamse impressionisten, het neo-impressionisme, luminisme, kubisme en expressionisme tot en met het interbellumrealisme. Een à twee keer per jaar zullen ensembles worden “ververst”, waarbij een aantal hoogtepunten altijd getoond dient te worden.

Afb. 18 Artist's impression Nardinc Vleugel, Bedaux de Brouwer Architecten (Visualisatie 3D Studio Prins)

4.3.2. Drie grote wisseltentoonstellingen

Naast de nieuwe permanente collectiepresentatie blijft Singer Laren jaarlijks drie grote wisseltentoonstellingen programmeren (in zaal 1 t/m 6).

Aansluitend bij de eigen collectie, is het tentoonstellingsprogramma gericht op nationale en internationale beeldende kunst uit de periode 1880-1950, met de nadruk op modernistische stromingen. Binnen dat tijdvak zijn specifieke onderwerpen geformuleerd die op natuurlijke wijze verband houden met de collectie en de ontstaansgrond van Singer Laren. Vanuit het karakter van Singer Laren als verzamelaarsmuseum worden tentoonstellingen van particuliere collecties geprogrammeerd. Deze kunnen de periode 1880-1950 betreffen, maar ook een brug slaan naar de hedendaagse kunst. Daarnaast streeft Singer Laren naar uitwisseling van haar collectie met die van verwante, buitenlandse museale verzamelingen.

De speerpunten van het presentatiebeleid zijn:

- Nationale en internationale moderne kunst uit de periode 1880-1950;*
- Particuliere collecties;*
- Inspelen op de actualiteit en maatschappelijke relevante onderwerpen (van lokaal tot internationaal);*
- Samenwerking/uitwisseling met andere - buitenlandse - musea;*

- Hedendaagse kunst met een focus op de beste Nederlandse schilders (Nardincgallerij)
- Lokale verbondenheid met kunstenaarskolonie Laren-Blaricum
- Piet Oudolf-beeldentuin als buitenzaal

4.3.3. De twee galerijen

Naast de museumzalen zijn er twee galerijen die plaats bieden aan wisselende deelpresentaties van de collectie en tijdelijke (leen)tentoonstellingen:

- *Dankzij de uitgebreide renovatie en aansluiting op de museale klimaatinstallatie wordt de Van den Brinkgalerij sinds augustus 2021 gebruikt voor compacte en verdiepende tentoonstellingen rondom aspecten uit de Singercollectie, waaronder een aanwinst of een bijzondere restauratie (jaarlijks). Daarnaast biedt deze galerij plaats aan terugkerende presentaties van de Anna Singer Artotheek (ieder halfjaar), de Singer Prijs (om het jaar), de Van Vlissingen Art Foundation Prize (jaarlijks) en de Kunstenaarsvereniging Laren-Blaricum (om het jaar). Deze galerij wordt soms ingezet als onderdeel van de tentoonstelling in zaal 1 t/m 6;*
- *In het verlengde van de Van den Brinkgalerij ligt de Nardincgalerij. Deze is in de eerste plaats bestemd voor tentoonstellingen van hedendaagse beeldende kunst, te beginnen met een overzicht van Paul de Lussanet.*

4.3.4. De Singertuin als buitenzaal

De Singertuin, de eerste beeldentuin die werd ontworpen door de internationaal gerenommeerde landschapsarchitect Piet Oudolf, is voor Singer Laren een eigentijdse buitenzaal, bedoeld om de eigen collectie van moderne en hedendaagse beeldhouwkunst te exposeren.

4.3.5. Publieksruimtes waar de kunsten samenkomen

Op allerlei plekken in de diverse publieksruimtes van Singer Laren komen bezoekers op soms onverwachte momenten oog-in-oog te staan met beeldende kunst.

*Verschillende deelverzamelingen en enkele terugkerende kunstprojecten en tentoonstellingen hebben een eigen, herkenbare plaats. Zo worden bezoekers op het voorplein verrast door een opvallend beeldhouwwerk (in bruikleen) van een hedendaagse kunstenaar en verwelkomt *De Denker* van Auguste Rodin de bezoekers vervolgens boven de toegangsdeur tot villa De Wilde Zwanen, waar aan de hand van kunstwerken uit de oorspronkelijke verzameling van Anna en William hun levensverhaal wordt verteld. In de Singertuin is de deelcollectie beelden te zien die sinds 2009 wordt uitgebreid met twintigste-eeuwse en hedendaagse Nederlandse beeldhouwkunst (afb. 19 en 20).*

*In andere publieksruimtes zoals het entreegebouw en de theateromloop wordt hedendaagse fotografie uit de Singercollectie getoond. Deze werken verbinden de wereld van de beeldende kunst met die van de podiumkunsten. Tot slot is het hoge raam – *Window of Opportunity* – aan de Oude Drift gereserveerd voor werk van jonge kunstenaars, dat speciaal voor die plek wordt gemaakt. *Window of Opportunity* wisselt elk half jaar en is ook na openingstijden van buitenaf zichtbaar. Deze serie komt voort uit een samenwerking met de Keep an Eye Foundation, die verbonden is aan Galerie Pouloueff in Naarden.*

Alle zojuist genoemde plekken zijn zonder een museumticket gratis toegankelijk en dragen bij aan het motto van Singer Laren: De kunsten komen samen en worden gevierd bij Singer thuis.

Afb. 19 en 20 Achteraanzicht Singer Laren, villa 'De Wilde Zwanen', theater en beeldentuin (september 2019).

"Compliment weer met de zoveelste pracht expositie! Ga zo door. Bij binnenkomst leek het alsof de zon opging; wat een kleur en wat een vreugde. Weer een voltreffer van Singer."

"Alweer een prachtige tentoonstelling met heel veel genoeg genoten, gekeken en geluisterd."
 Reacties van bezoekers uit het gastenboek bij de tentoonstelling 'Duitse expressionisten' (2019)

5. PR, Marketing en communicatie

5.1 Identiteit/ positionering

Singer Laren: museum van het Nederlands impressionisme en modernisme

Achtergrond

De kunstverzameling van het Amerikaanse echtpaar Anna en William Singer vormt de grondslag van het huidige Singer Laren. Het echtpaar vestigt zich begin 1900 in Laren en legt een omvangrijke kunstcollectie aan. De focus in de verzameling ligt op de Franse schilders van Barbizon, de Haagse en Amsterdamse School en de Larense impressionisten. Ruim 75 jaar later arriveren Els en Jaap Blokker – eveneens hartstochtelijke kunstverzamelaars – in 't Gooi en zij hebben een grote passie voor de vernieuwende schilderkunst uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Zij verwerven sleutelwerken van onder anderen Jan Toorop, Leo Gestel, Ferdinand Hart Nibbrig, Kees Maks en met name Jan Sluijters. Ruim veertig topstukken van zijn hand vormen de kern van wat de Collectie Nardinc is gaan heten.

De afgelopen twee decennia kent het verzamelbeleid van Singer Laren eenzelfde focus als die van de Collectie Nardinc. Door het samenvoegen van de collecties is Singer Laren in staat het verhaal van het Nederlands impressionisme en modernisme in samenhang en op het hoogste niveau te vertellen.

Een belangrijk verschil met de voorgaande beleidsperiode is dat vanaf maart 2022 de eigen collectie altijd te zien is.

Focus

Deze beleidsperiode ligt de focus op het aanscherpen van de bovengeschetste identiteit. Een herkenbare identiteit is niet alleen belangrijk voor bezoekers, maar ook voor het werven van sponsoren en aanvragen bij cultuurfondsen.

5.2 Doelgroepen museum Singer Laren

1. Museumkaarthouder

Op dit moment is ongeveer 90% van de bezoekers van museum Singer Laren in het bezit van een museumkaart. Uit het dashboard van de museumvereniging blijkt dat het merendeel van deze bezoekers afkomstig is uit de provincie Noord-Holland, gevolgd door Utrecht en Zuid-Holland. 75% van deze bezoekers zijn vrouwen tussen de 66 – 75 jaar oud. Het herhaalbezoek is hoog.

2. Nederlandse toeristen/ Dagjesmensen (met culturele interesse)

- Deelnemers aan de VriendenLoterij hebben met hun persoonlijke VIP-kaart toegang tot ruim 125 musea, waaronder Singer Laren.
- Bezoekers aan de regio Gooi en Vecht met culturele interesse.

3. (Internationale) tuinliefhebbers/ tuingroepen

4. Families en kinderen

In 2019 bezochten naast leerlingen van basis- en middelbare scholen, ruim 3.500 kinderen het museum.

5. Internationale (cultuur)toeristen

In 2019 bestond 2% van het totale bezoekerscijfer van Singer Laren uit internationale bezoekers.

6. Maatschappelijke groepen

Onder 'maatschappelijke groepen' verstaan we bezoekers die het museum niet uit eigen beweging of slechts met hulp (kunnen) bezoeken. Daarom bieden we deze groepen op maat gemaakte programma's aan. Omdat we, als gevolg van beperkte beschikbaarheid van mensen en middelen, niet alle maatschappelijke groepen kunnen bereiken, moeten we keuzes maken.

7. Singer supporters

In 2021 kent Singer Laren de volgende supportersgroepen:

Fellow Founders: 64

Fellows: 166

Young Singers: 138

Vrienden: 2.276

Leden: 3.016

5.3 Doelstellingen, acties en middelen

In deze beleidsperiode is het doel om het aantal bezoekers per jaar met 5.000 te laten groeien (met een uitschieter tijdens de tentoonstelling over Kees van Dongen) tot 180.000 in 2017. In het onderstaande wordt aangegeven hoe dit via de verschillende doelgroepen bereikt wordt.

1. Museumkaarthouder

In 2019 bezochten 125.796 bezoekers Singer Laren met een museumkaart. Singer Laren streeft er naar om dit aantal de komende vijf jaar te laten groeien naar 145.000. Dit doen we door een goede samenwerking met de Museumvereniging. Nu Singer Laren de vaste toeslag op de museumentree in de zomer van 2019 heeft laten vallen, wordt Singer Laren regelmatig meegenomen in nieuwsbrieven en berichten op de social media van de Museumvereniging. Vooral de nieuwsbrieven van de Museumvereniging blijken zeer effectief.

Het museumdashboard van de Museumvereniging biedt veel waardevolle marketinginformatie. Met gerichte (online) campagnes worden potentiële bezoekers bereikt uit de provincies die nu relatief minder bezoekers trekken (Utrecht, Zuid-Holland, Gelderland). Daarnaast zijn er landelijke (online) campagnes middels advertenties in landelijke kranten en dagbladen, radio- en televisiespotjes, outdoor reclame, social media en nieuwsbrieven. Nieuw in deze beleidsperiode is dat campagnes zich niet alleen richten op de wisselende tentoonstellingen, maar ook op de vaste collectie en de beeldentuin.

In samenwerking met de afdeling Commerciële zaken en de Museumvereniging worden deze beleidsperiode regelmatige evenementen speciaal voor museumkaarthouders georganiseerd.

2. Nederlandse toeristen/ Dagjesmensen (met culturele interesse)

De regio Gooi en Vecht is voor veel mensen een aantrekkelijke regio. Naast cultuur is er een enorme diversiteit in natuur. Zichtbaarheid op websites zoals dagjeweg.nl, anwb.nl, ns.nl/uitjes etc. is essentieel. Deze beleidsperiode wordt de zichtbaarheid op deze websites verbeterd. Daarnaast worden, in samenwerking met de afdeling Commerciële zaken, specifieke (online)campagnes ontwikkeld waarin een bezoek aan Singer Laren wordt gecombineerd met een fiets-, wandeltocht, luncharrangement etc. In 2021 is gebleken dat dergelijke arrangementen populair zijn.

In 2021 zijn de BankGiroLoterij en de Vriendenloterij samengevoegd tot de Vriendenloterij. Spelers van de Vriendenloterij hebben een VIP Kaart waarmee ze gratis diverse musea, waaronder Singer Laren, kunnen bezoeken. Een groot deel van deze VIP Kaart houders is niet specifiek op zoek naar kunst- en cultuur, maar wel naar een leuk dagje uit. In samenwerking met de Vriendenloterij en de afdeling Commerciële zaken worden voor deze groep aantrekkelijk arrangementen ontwikkeld. Het aanbod is te vinden in de nieuwbrieven en op de website van de Vriendenloterij en de website van Singer Laren. Zodra de koppeling tussen Peppered en ons ticketsysteem gereed is (zie hoofdstuk 5.6) is Singer Laren ook zelf in staat om bezoekers met een VIP kaart actief via emailmarketing te benaderen. De genoemde koppeling is een van de belangrijke speerpunten deze beleidsperiode.

Amsterdam & Partners heeft een onderzoek uitgevoerd onder bewoners van Amsterdam die in 2019 een bezoek aan Singer Laren brachten. Daaruit blijkt dat de groep 'Weelderige cultuurminnaars' vooral een bezoek aan Singer Laren brengt (bron: Amsterdam & Partners, publieksonderzoek 2019, gebaseerd het consumentensegmentatiesysteem Whize). Singer Laren gaat ervan uit dat dit niet alleen geldt voor Amsterdamse bezoekers, maar ook voor veel overige bezoekers zonder museumkaart van Singer Laren. Door middel van gerichte (online) campagnes wordt deze doelgroep bereikt.

WEELDERIGE CULTUURMINNAARS

Ze hebben aan de weg getimmerd en de kinderen worden steeds zelfstandiger. Deze groep is over het algemeen ouder dan 45 en woont samen met de partner in een mooi, ruim huis of luxe appartement. De kinderen zijn wat ouder of misschien zelfs al het huis uit. De ouders hebben in hun leven veel uitdaging gezocht en dat heeft onder meer tot een mooie carrière geleid. Daarnaast is het belangrijk om een vrije, avontuurlijke geest te behouden, veel van de wereld te zien en lekker te genieten – ook deze waarden geeft de Weelderige Cultuurminnaar graag mee aan het nageslacht. Je leeft maar een keer, dat mag in de eerste plaats

goed en lekker zijn, maar in de tweede plaats bewust. Je hebt kennis over de maatschappij en voelt je er verantwoordelijk voor. Maar ondanks de statusgevoeligheid is deze groep zijn uitbundige, soms experimentele haren nog niet helemaal kwijt, en combineren ze luxe ook graag met gepaste hipheid. De Weelderige Cultuurminnaar staat open voor heel veel verschillende invloeden, en heeft dan ook een brede culturele smaak ontwikkeld. Ze lezen veel, waaronder tijdschriften, kranten en online, en krijgen ook via de tv de nodige (culturele) updates.

3. Families en kinderen

“Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.” Een gezegde dat de kern raakt als het gaat over museumbezoek van kinderen. Je kunt er niet vroeg genoeg mee beginnen kinderen kennis te laten maken met kunst en cultuur.

Doelstelling is deze beleidsperiode om families en kinderen het hele jaar door, dus ook buiten de schoolvakanties, te interesseren voor een bezoek aan het museum.

Dit gebeurt in nauw overleg met de afdeling Educatie. Een belangrijk onderdeel in de (online) campagnes is het Open Atelier op zondag. Door middel van nieuwsbrieven, aansprekende flyers, gerichte campagnes op social media, advertenties op sites als dagjeweg.nl, ANWB.nl/eropuit en kidsproof wordt deze doelgroep bereikt.

Daarnaast zijn de Young Singers een belangrijke groep als het gaat om families en kinderen. Met deze supportersgroep benadert Singer Laren niet alleen volwassenen, maar het hele gezin. Sinds 2011 organiseren we voor deze groep jaarlijks een 'familiedag' met een feestelijk familieprogramma.

4. Tuinliefhebbers/ Tuingroepen

De tuinen van Piet Oudolf zijn onder tuinliefhebbers en groepen zeer geliefd. De beeldentuin van Singer Laren beschouwen we als een eigentijdse buitenzaal van het museum.

In 2022 wordt Singer Laren voor het eerst opgenomen in de Open Tuinengids van de Nederlandse tuinenstichting. In het magazine Groei- en Bloei worden deze beleidsperiode (minimaal 2 x per jaar) Singer tuinarrangementen aangeboden.

In de komende periode wordt aansluiting gezocht bij tuinclubs zoals de diverse afdelingen van Groei & Bloei en de Singertuin standaard wordt opgenomen in de jaarprogramma's etc. Uit publieksonderzoek (2021) blijkt dat de Tuintour nog onvoldoende bekend is. De komende beleidsperiode wordt door middel van o.a. social media campagnes de tuintour bij tuinliefhebbers onder de aandacht gebracht.

Om de internationale tuinliefhebber te bereiken worden samenwerkingen aangegaan met speciale tuinreisgezelschappen zoals Garden Tours. Dit onderdeel wordt verder uitgewerkt op pagina 21 van het hoofdstuk Commerciële activiteiten.

In 2022 wordt voor de eerste keer een marketingbudget speciaal voor de tuin vrijgemaakt.

5. Internationale (cultuur)toeristen

Zoals eerder aangegeven bestond in 2019 slechts 2% van ons totale bezoekerscijfer uit internationale bezoekers. Het is onze ambitie om dit percentage deze beleidsperiode te laten groeien naar 10%. Met de komst van de Collectie Nardinc, de nieuwe Nardinczalen, de Piet Oudolf tuin en de tentoonstelling over Kees van Dongen in 2023 zijn we een aantrekkelijke bestemming voor internationale bezoekers. We richten ons deze beleidsperiode met name op bezoekers uit Duitsland, gevolgd door Frankrijk en België.

Duitse bezoekers in Nederland

Duitsland (focus op NRW en Nedersaksen) zorgt voor veruit de meeste buitenlandse vakantiegangers in Nederland. In 2019 bezochten 6,2 miljoen Duitsers Nederland. Ook tijdens de coronapandemie in 2020 bleef Nederland 'zeer populair, vooral voor korte vakanties. Ontspanning en samen tijd doorbrengen zijn de grootste motivatie om naar Nederland te reizen. Het aantal Duitsers dat spontaan naar Nederland reist zonder vooraf te boeken, is vrij hoog in vergelijking met andere bestemmingen. Nederland is geen bestemming die via de normaalgesproken sterke reisbureaumarkt wordt geboekt (bron NBTV Travel scan 2021).

Singer Laren heeft in maart 2021 deelgenomen aan de online versie van ITB Berlijn, de grootste toerismebeurs ter wereld. Tijdens dit evenement zijn goede contacten ontstaan met Duitse reisorganisaties/touroperators. Zie hoofdstuk 7 van de afdeling Commerciële activiteiten voor een verdere uitwerking. Indien mogelijk zal Singer Laren ook de komende jaren deelnemen aan ITB.

De afdeling PR, Marketing en Communicatie richt zich op de individuele Duitse toerist door o.a een goede vindbaarheid van de Singer Laren website met informatie in het Duits, online campagnes, samenwerking met partners als Amsterdam & Partners en NBTC.

Franse bezoekers

In 2023 is de tentoonstelling Kees van Dongen in Singer Laren te zien. In Frankrijk een zeer geliefd kunstenaar. In november 2021 verzorgen Jan Rudolph de Lorm en Esther Driessen een eerste presentatie over de tentoonstelling tijdens MUSEA 2021 in Parijs (in samenwerking met NBTC). In 2022 zal dat herhaald worden. Vanaf 2022 wordt Singer Laren opgenomen in de Petit Futé: de Franstalige tegenhanger van de Engelstalige Lonely Planet en onder Franse cultuurliefhebbers zeer populair.

Belgische bezoekers

Een van de vast mediapartners is het Belgische tijdschrift Collect. In dit magazine verschijnen regelmatig advertenties en artikelen over Singer Laren.

Een goede vindbaarheid

Deze beleidsperiode wordt een verbeterslag gemaakt met de meertaligheid van de website (Nederlands, Engels, Duits, Frans). Daarnaast worden Google Maps, Google My Business en campagnes op social media slimmer ingezet om (potentiële) buitenlandse bezoekers te informeren, te inspireren en met ze te communiceren.

Vanaf 2021 werken we samen met en verkopen we tickets via Tiqets.com en Get Your Guide, populaire websites voor toeristen met een goede zichtbaarheid voor Singer Laren. Deze samenwerking zal deze beleidsperiode geïntensiveerd worden. Ook worden samenwerkingen aangegaan met platforms als booking.com etc.

6. Maatschappelijke groepen

Het is onze ambitie om deze beleidsperiode naast 'Onvergetelijk Singer' een programma op maat te ontwikkelen voor mensen met autisme. Dit programma wordt gemaakt in samenwerking met het Papagenohuis. In nauw overleg met de afdeling Educatie en met de Stichting Papageno, wordt op zoek gegaan naar de beste manier om deze specifieke maatschappelijke groep te bereiken.

7. Singer Supporters

Singer supporters zijn voor Singer Laren van essentieel belang. Met speciale nieuwsbrieven worden de diverse supportersgroepen geïnformeerd over tentoonstellingen, bijzondere activiteiten etc.

In overleg met de Stichting Vrienden worden deze beleidsperiode diverse campagnes ontwikkeld om nieuwe Vrienden te werven. Daarnaast is het een grote wens om te beschikken over een degelijk CRM (Customer Relationship Management) systeem. In januari 2022 start een werkgroep om de mogelijkheden te onderzoeken.

5.4 Publieks- merkonderzoek

In merkonderzoek, uitgevoerd door consultant Hendrik Beerda, behaalde Singer Laren op de ranglijst in de provincie Noord-Holland van sterkste merken onder de musea de volgende positie: 2021: positie 16 | 2019: positie: 16 | 2017: niet in ranglijst door te lage spontane bekendheid. Dit resultaat is onvoldoende. Het versterken van het merk Singer Laren is deze beleidsperiode dan ook een belangrijk doel (zie hoofdstuk 5.1). Singer Laren is voornemens om eind 2022 een nieuw merkonderzoek door Hendrik Beerda of een ander onderzoeksbureau te laten uitvoeren.

In 2021 zijn door vrijwilligers van Singer Laren door middel van enquêtes diverse publieksonderzoeken uitgevoerd. Dit zal ook deze beleidsperiode blijven gebeuren. Bezoekers worden op diverse manieren om reviews gevraagd. Deze reviews worden 1 x maand besproken in het MT. Er wordt naar gestreefd om op alle reviews te reageren.

The screenshot shows the Google My Business dashboard for 'Singer Laren'. The sidebar on the left includes navigation links: Home, Posts, Informatie, Inzichten, **Reviews** (highlighted), Berichten, Foto's, Producten, Website, and Gebruikers. Below these are options to create an advertisement, link a Gmail account, add a new business, and view other businesses. The main area displays a list of reviews:

- W H Rockey** (5 stars, 2 days ago): "Very fine small museum with a beautiful collection." (Action: Beantwoorden)
- Yvonne Cloo** (5 stars, 2 days ago): "Geweldige veelzijdige collectie. Vergeet ook niet om een bezoek aan het mooie gezellige museumrestaurant te brengen." (Action: Beantwoorden)
- Singer Laren (eigenaar)** (1 week ago): "Bedankt! Vijf sterren zijn we blij mee!" (Actions: Bewerken, Verwijderen)
- Ellie Pieters** (5 stars, 2 days ago): "Mooi museum mooie collectie" (Action: Beantwoorden)
- Ben Spinae** (5 stars, 3 days ago): "Een leuke tentoonstelling over een globale dwarsdoorsnede van met name de schilderkunst sinds het begin van de 19de eeuw." (Action: Beantwoorden)
- F Verhoeven** (5 stars, 5 days ago): (No text visible)

5.5 Social media

Huidige situatie

Singer Laren is actief op Instagram, facebook, Twitter, LinkedIn en Youtube. Grofweg kan de volgende analyse gemaakt worden: 75% van de volgers is vrouw in de leeftijd van 55-64 jaar oud. Daarna volgt 65+, gevolgd door de leeftijdscategorie 45 – 55 jaar. 90% van de volgers is afkomstig uit Nederland.

Doelstellingen

De social media kanalen van Singer Laren moeten zich duidelijker gaan onderscheiden van de uitingen en informatie op de website. Website en social media kanalen moeten elkaar gaan versterken. Social media kanalen zijn het platform om in contact te staan met onze volgers en bezoekers. Er moet een noodzaak gecreëerd worden om Singer Laren te volgen: wat levert het de bezoekers op? Wat zijn de extra's?

Deze beleidsperiode komt de nadruk te liggen op:

- **Interactie. We zenden niet alleen maar stellen ook vragen. Op de antwoorden reageren we snel. Dit doen we door het posten van instagram stories, polls, quizzen en challenges.**
- **Het posten van onderscheidende content (inclusief meer UGC (User Generated Content)). Een belangrijk onderdeel hierbij is SingerTV.**
- **We profileren ons als kennisinstituut, maar komen ook benaderbaar, menselijk en warm over.**
- **Posts zijn altijd zowel in het Nederlands als in het Engels.**
- **Het samenwerken met influencers (bijvoorbeeld MyDailyShotofCulture)**
- **Het creëren van een duidelijkere structuur en ritme in het soort en aantal posts.**
- **Meer social advertising om specifieke doelgroepen te bereiken, het bereik te vergroten en het aantal volgers te laten toenemen.**

5.6 Website

Singer Laren werkt sinds een aantal jaar samen met marketing platform Peppered. Door het uitblijven van de koppeling met het ticketsysteem van Singer Laren kunnen de uitgebreide online marketingtools die het systeem biedt, nog niet gebruikt worden. In 2022 ligt de focus op het tot stand brengen van deze koppeling.

5.7 PR (Public Relations)

Landelijke pers

Een goede relatie met de landelijke media/pers is ook deze beleidsperiode een belangrijk aandachtspunt. De opening van de Nardinczalen in 2022 en de Kees van Dongen tentoonstelling in 2023, zijn hierbij belangrijk momenten.

Regionale pers

Singer Laren heeft een goede band met de regionale pers, waaronder RTV NH. Tentoonstellingen worden via NH Radio en NH-televisie regelmatig uitgelicht. Dit geldt niet voor RTV Utrecht. Geprobeerd wordt om hier een relatie op te bouwen.

Internationale pers

In samenwerking met NBTC en Amsterdam & Partners wordt ook de buitenlandse pers uitgedaagd om over museum Singer Laren te schrijven. Focus deze beleidsperiode ligt op de tentoonstelling over Kees van Dongen.

5.8 Extra campagne

Nalaten aan cultuur

Singer Laren is sinds 2021 culturele partner van het initiatief 'Nalaten aan cultuur'. In het najaar wordt een actieve campagne gestart: 'Laat cultuur uw nalatenschap zijn'. Op dit moment wordt gezocht naar een geschikte ambassadeur om Singer Laren in deze campagne te vertegenwoordigen.

5.9 Concurrentie

Zoals aangegeven bevat het Museumdasboard van de Museumvereniging waardevolle marketinginformatie. Zo is onder andere te zien welke musea bezoekers van Singer Laren met een museumkaart ook bezoeken. In 2019 was dat als volgt:

- *Kunstmuseum Den Haag 22%*
- *Rijksmuseum Amsterdam 20%*
- *Van Gogh Museum 17%*
- *Museum MORE 16%*
- *Stedelijk Museum Amsterdam*
- *Noord Brabants Museum 16%*
- *Museum de Fundatie 15%*
- *Hermitage 15%*
- *Beelden aan zee 11%*

Sinds 2021 er een actieve app groep met vrijwel alle Marketing/Communicatie managers van grote en middelgrote musea. Er wordt actief kennis gedeeld. Deze beleidsperiode wordt er naar gestreefd de banden met vergelijkbare musea nog meer aan te halen, van elkaar te leren en elkaar te versterken.

6. Educatie, publieksbegeleiding en inclusie

6.1 Publieksbegeleiding en educatie

Educatie is een belangrijk speerpunt binnen het beleid van Singer Laren. De afdeling Educatie en Publieksbegeleiding probeert het unieke karakter van Singer Laren, waarbij museum, theater en beeldentuin samenkomen, tot uiting te brengen in educatieve en verdiepende programma's.

De activiteiten en randprogrammering zijn afgestemd op verschillende doelgroepen. In Singer Laren is er altijd iets te doen. Het dynamische activiteitenprogramma zorgt ervoor dat Singer Laren een bruisende plek is. Het programma is er ook op gericht de drempel voor het museum te verlagen voor de minder ervaren museumbezoeker. De afgelopen jaren is het educatief aanbod veranderd en gegroeid. Er komen steeds meer (jonge) bezoekers en er is veel vraag naar publieksactiviteiten en -begeleiding. Ook de onderwijsaantallen groeien jaarlijks.

Het bestaande museum is gerenoveerd en uitgebreid met de Nardinc zalen waarin vanaf 2022 een vaste presentatie van het Nederlands impressionisme en modernisme getoond wordt. Er liggen prachtige kansen, maar ook uitdagingen omdat naast nieuw aanbod de kwaliteit van het huidige programma bewaakt moet worden.

De afdeling educatie bestaat uit een hoofd Educatie (32 uur per week), een medewerker Educatie (24 uur per week) en een medewerker Educatie & Inclusie (24 uur per week). Voor de uitvoering van programma's worden freelance rondleiders, museum- en workshopdocenten ingezet.

Twee keer een rondleiding, twee keer anders. Links een groep 7 die meedoet aan de theatrale rondleiding 'Een rare kwast', dansend staan de leerlingen tussen de kunstwerken. Rechts het programma 'Onvergetelijk Singer' voor mensen met dementie en hun mantelzorger. Er gaan krukjes mee zodat alle deelnemers kunnen zitten. De rondleider gaat in gesprek met de groep en neemt de tijd om rustig te kunnen kijken naar de kunstwerken.

Een nieuw Singer Laren

Singer Laren maakt zich klaar voor de toekomst. Sinds de opening in 1956 heeft Singer Laren een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Van een culturele instelling met een overwegend regionaal bereik is Singer Laren uitgegroeid tot een bloeiende culturele ontmoetingsplaats met een landelijk publiek. Na de opening van het nieuwe theater in 2017 delen de podiumkunsten en de beeldende kunsten een gezamenlijke entree die alle overige bezoekersfaciliteiten met elkaar verbindt: het theater, het restaurant, de Singer Shop, het Singer Atelier en een door landschapsarchitect Piet Oudolf ontworpen beeldentuin. De uitbreiding van de collectie, de professionalisering van het museum en de tentoonstellingsprogrammering hebben geresulteerd in een sterke stijging van de bezoekersaantallen.

6.2 Collectie Nardinc en de invloed op het educatief aanbod

In de nieuwe Nardinczalen wordt vanaf september 2022 het verhaal verteld over het ontstaan en de bloei van het Nederlands impressionisme en modernisme. Deze collectiepresentatie heeft veel invloed op de publieksbegeleiding en het educatief aanbod. Het biedt enorm veel kansen voor nieuwe (onderwijs)programma's en publieksbegeleiding. Het aanbod dat ontwikkeld wordt bij de tentoonstellingen is tijdelijk, bij een vaste presentatie verandert dat. Het educatieprogramma zal hierop worden aangepast. Er wordt nagedacht over duurzame middelen die langer inzetbaar zijn en waar verschillende doelgroepen gebruik van kunnen maken.

Educatie in de lift: groei en ontwikkeling van het educatief aanbod

Een bezoek aan Singer Laren staat voor een bijzondere ontmoeting, plezier hebben en alleen of met elkaar genieten van beeldende kunst. Het gaat om de ultieme kunstbeleving en historische sensatie en dat op de plek waar ruim 100 jaar geleden een Amerikaans echtpaar een huis liet bouwen en een kunstverzameling begon. De afgelopen jaren is het educatief aanbod veranderd. Ook de komende periode staat in het teken van vernieuwing. De grootste veranderingen worden hieronder toegelicht.

Het Singer Atelier

De komst van het Singer Atelier (2015), een permanente educatieruimte, heeft voor een kwaliteitsimpuls van het educatief aanbod gezorgd. Bezoekers kunnen naast kijken en leren, ook zelf aan de slag. Hierdoor wordt het publiek nog meer betrokken en krijgt een bezoek meer verdieping. Dit levert een enorme bijdrage aan de publieksbeleving. Maandelijks worden er workshops voor volwassenen aangeboden en is het atelier open voor families en kinderen.

Nieuwbouw theater en beeldentuin

Na de opening van het nieuwe theater en entreegebied in september 2017 en met de realisatie van de nieuwe beeldentuin (2018) zijn er meer kansen gecreëerd om podiumkunst en beeldende kunst met elkaar een dialoog te laten voeren. Deze kansen zullen de komende jaren vorm krijgen in programma's en activiteiten. Een start is gemaakt met het matineeprogramma op zondag. Op 15 middagen staat 'Vier de kunsten' centraal en worden er lezingen en voorstellingen geprogrammeerd die als onderwerp de beeldende kunst hebben. Deelnemers aan dit programma kunnen met hetzelfde kaartje ook het museum bezoeken.

De familievoorstellingen in het theater vinden vaak plaats op zondagmiddag. Het Singer Atelier biedt die dag een creatieve activiteit aan die aansluit bij het thema van de voorstelling.

De Piet Oudolf Beeldentuin zorgt voor een verbinding tussen kunst en natuur. In de zomer vinden veel publieksactiviteiten in de tuin plaats. Het open kinderatelier, maar ook de schilderworkshops voor volwassenen worden daar georganiseerd. De tuin biedt veel inspiratie voor workshops in de buitenlucht en zorgt voor meer levendigheid en zichtbaarheid van educatieve activiteiten.

In het Singer Atelier wordt jonge kunstenaars een plek geboden voor workshops en presentatie van eigen werk. Elsemieke van der Heijden ontwierp in 2019 de interactieve tentoonstelling 'Letterstorm' in het atelier. Iedereen is welkom, interactie tussen (groot)ouders en kinderen wordt gestimuleerd om samen deel te nemen en te beleven.

Rondleidingen

De rondleidingen hebben een meer interactief karakter gekregen. De afgelopen jaren zijn de rondleiders en museumdocenten getraind op verschillende methodieken rond publieksbegeleiding. De VTS (Visual Thinking Strategies) methode, maar ook de training voor het Onvergetelijk Singer programma hebben bijgedragen aan de professionalisering van de rondleiders, kwaliteitsverbetering van de rondleidingen en meer interactie met de bezoeker. Singer Laren was betrokken bij het onderzoek 'Rondleiden is een vak' (2017), initiatief van de Universiteit van Amsterdam, het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Van Gogh. Dit onderzoeksproject heeft competenties gedefinieerd en werkbare methodes ontwikkeld die het evalueren en professionaliseren van museale rondleiders ten goede komen.

Museumtour

Jaren heeft Singer Laren haar bezoekers een gratis audiotour aangeboden. Het was al langer een wens om te kijken naar de mogelijkheden om een app te ontwikkelen die gebruikt kan worden op de eigen smartphone van de bezoeker. Door COVID 19 is dit proces versneld. Het was niet langer hygiënisch om gebruik te maken van leenapparatuur. In de zomer van 2020 is een nieuwe digitale museumtour ontwikkeld. Een belangrijke meerwaarde is dat de informatie nu ook buiten het museum beschikbaar is. Een bezoeker kan zich zo voor en na het bezoek laten informeren. De beleving duurt langer en ook de zichtbaarheid wordt hierdoor vergroot.

Een ander belangrijk verschil met de audiotour is dat de museumtour informatie afwisselender en interactiever kan bieden door afbeeldingen, filmpjes, maar ook quizvragen toe te voegen. Bovendien kan je meerdere tours aanbieden en kan er naast een volwassenen programma ook een familie- en kindertour worden aangeboden. Op dit moment wordt gewerkt aan een tuintour die informatie zal geven over het tuinontwerp van Piet Oudolf, de planten en de beeldhouwwerken.

Filmzaal

Naast de publieksbegeleiding, die wordt aangeboden via de museumtour, de tuintour en de tekstborden, is er als onderdeel van de nieuwe Nardinczalen een filmkamer gerealiseerd waarin korte films en clips worden getoond die betrekking hebben op de vaste opstelling of de tijdelijke tentoonstelling.

Interactie en participatie nu en in de toekomst

Een filmkamer en een museumtour zijn mooie hulpmiddelen om publiek te informeren over kunstwerken en het verhaal van de tentoonstelling. Het wordt ontwikkeld voor mensen die graag individueel en zelfstandig het museum bezoeken. Maar het zijn ook traditionele middelen die niet direct zorgen voor meer levendigheid en interactie. Singer Laren wil haar publiek blijven verrassen, niet alleen door het aanbod van de verschillende kunstdisciplines, maar juist ook door de beleving die je er meemaakt. Hoe je die ervaring hebt, is afhankelijk van hoe je informatie aangeboden krijgt. De afdeling Educatie en Publieksbegeleiding zoekt naar nieuwe vormen die naast weten en begrijpen, nog meer aanzetten tot samen kijken en beleven van kunst. Hiervoor wordt interactie met de bezoeker gestimuleerd. Belangrijk is het persoonlijke karakter en de gastvrijheid waarmee we onze bezoekers welkom heten en informeren. Naast begeleide publieksprogramma's als rondleidingen en workshops willen we onderzoeken hoe we nieuwe vormen kunnen toepassen waarbij verschillende inzichten samenkomen. We willen bijvoorbeeld onze bezoekers verrassen, anders laten kijken door nieuwe perspectieven aan te bieden. Dit kan bijvoorbeeld door een gesprek op zaal dat weer nieuw perspectief biedt en bezoekers anders laat kijken. Hiervoor kunnen medewerkers van het museum van diverse afdelingen, maar ook gastsprekers met verschillende achtergronden worden uitgenodigd. Het gaat om een gesprek waarbij ruimte is voor vragen van onze bezoekers. We willen echt contact met ons publiek en willen leren van hun museumervaring. Door het gesprek aan te gaan, krijgen we inzicht in de wijze waarop bezoekers hun museumbezoek ervaren en waarderen.

6.3 Educatief aanbod en publieksbegeleiding per doelgroep

Onderwijs:

Kinderen vormen een van de belangrijkste doelgroepen binnen educatie. Het onderwijs is daarbij een belangrijke partner. Singer Laren wil leerlingen, net als alle andere bezoekers, een bijzondere kunstontmoeting bieden. Plezier speelt hierbij een grote rol. Kunst nodigt uit tot kijken, tot op reis gaan in je hoofd. Naar kunst kijken inspireert, verwondert en roept vragen op. In ons museum maken leerlingen kennis met echte kunst in een museale omgeving. Onze museumlessen en rondleidingen zitten vol met verrassende, actieve werkvormen die inspireren, stimuleren en motiveren. We kiezen voor een speelse en toegankelijke vorm, maar met een hoge inhoudelijke kwaliteit en aansluitend op de kerndoelen en eindtermen in het onderwijs. De lessen worden gegeven door een team van professionele museumdocenten die met veel enthousiasme de leerlingen ontvangen en begeleiden.

De afdeling Educatie en Publieksbegeleiding volgt de ontwikkelingen binnen het (cultuur)onderwijs op de voet. De afgelopen jaren is het onderwijsaanbod ververst en zijn projecten herzien of vervangen. Naast museumlessen is het mogelijk om het bezoek uit te breiden met een workshop in het Singer Atelier. Om optimaal tegemoet te komen aan de behoeftes van het onderwijs ligt de focus op samenwerking.

Samenwerking met het onderwijs leidt tot de mooiste en meest leerzame projecten.

Doelstellingen onderwijs:

- Wij leggen de nadruk op het overbrengen van affectieve doelen (gevoel), als aanvulling op de meer cognitieve doelen van het onderwijs.
- Wij spelen een belangrijke rol in de cultuureducatie van leerlingen in de Gooi en Vechtstreek, werkt nauw samen met de scholen om nog beter aan te sluiten op het curriculum.
- Wij zijn betrokken bij projecten over cultuureducatie in de regio Gooi & Vecht vanuit het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) dat inzet op kansengelijkheid, samenwerking en deskundigheidsbevordering.
- Wij streven naar een totale ervaring voor iedere leerling. Hiervoor stimuleren we scholen een museumbezoek te combineren met een workshop waarin leerlingen zelf aan de slag

gaan, geïnspireerd door de kunst in het museum. Leerlingen doorlopen hierdoor een creatief proces van oriëntatie, onderzoek, reflectie en evaluatie en leren hierdoor meer.

- *We streven ernaar minimaal 4.000 leerlingen per jaar uit de regio Gooi & Vecht te mogen ontvangen. Dat is meer dan een kwart van de bevolking van Laren en voor een museum met vooral regionaal onderwijsbereik een mooi aantal. Zeker wanneer je rekening houdt met het onderwerp vervoer, dat voor veel scholen een drempel is om te komen.*

Projectleider CmK-3

Singer Laren is voor de periode 2021-2024 projectleider van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit voor de gemeenten Laren en Blaricum. Het doel van CmK-3 is het duurzaam versterken van cultuureducatie. Het realiseert samenwerking tussen scholen en de culturele omgeving. Het project vergroot de handelingsbekwaamheid van leerkrachten en de culturele omgeving. CmK-3 sluit aan bij de curriculumherziening en er is aandacht voor het vergroten van kansengelijkheid. Het programma wordt gefinancierd vanuit de twee gemeenten Laren en Blaricum en het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Volwassenen

Bij de huidige tentoonstellingen bestaat de publieksbegeleiding uit: zaalteksten, tekstborden, een audiotour en diverse speurtochten voor kinderen. Daarnaast worden publieksactiviteiten, zoals lezingen, workshops en rondleidingen georganiseerd. Deze activiteiten zijn gericht op verdieping, maar zetten ook aan tot zelf (leren) kijken en ervaren. Het museum wil hiermee het vaste publiek bedienen, maar ook nieuwe publieksgroepen aantrekken die op een andere, ontspannen en laagdrempelige manier kennismaken met Singer Laren. Naast de audiotour, rondleidingen op aanvraag, lezingen en schilderworkshops wordt gezocht naar geschikte middelen om het volwassen publiek op een heldere en informatieve manier bij de tentoonstelling te betrekken. Per tentoonstelling wordt een randprogrammering opgezet. Op bijzondere (feest)dagen zoals bijvoorbeeld tijdens Pinksteren, Pasen, maar ook op Singers verjaardag in mei worden extra publieksactiviteiten georganiseerd. Denk aan een gratis rondleiding, masterclass van een kunstenaar, rondleidingen achter de schermen, etc.

Mensen met dementie en hun mantelzorgers: 'Onvergetelijk Singer'

Sinds 2016 doet Singer Laren mee aan het programma 'Onvergetelijk Singer', dat geïnspireerd is op 'Meet me at Moma' een programma van het Museum of Modern Art in New York. Onvergetelijk Singer is een rondleiding voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Tijdens dit programma staat het genieten van kunst centraal. Eigen observaties, verhalen en ervaringen worden gedeeld, waardoor de kunstwerken met elkaar tot leven worden gebracht. Het programma biedt een veilige en inspirerende omgeving om met lotgenoten in contact te komen.

Families en kinderen t/m 12 jaar

Naast een onderwijsprogramma worden er buitenschoolse activiteiten aangeboden voor kinderen die in gezinsverband of met een volwassen begeleider (vaak een (groot)ouder) een bezoek brengen aan Singer Laren. Deze doelgroep is na de heropening van het nieuwe theater in 2017, enorm toegenomen en stijgt nog. Er zijn per tentoonstelling gratis speurtochten en kijkwijzers beschikbaar voor kinderen van ca. 4 t/m 18 jaar, maar ook worden er workshops en activiteiten georganiseerd. Iedere laatste zondag van de maand, de zondagen van de schoolvakanties en op dagen dat er familievoorstellingen in het theater te zien zijn, is er een open kinderatelier. Kinderen kunnen zelf aan de slag met een creatieve activiteit die aansluit op dat wat ze in het museum of theater gezien hebben. De afgelopen jaren is het programma voor kinderen van ca. 4 t/m 7 jaar uitgebreid. Er is een speurtocht voor deze jonge doelgroep, er zijn familievoorstellingen in het theater en er is een kinderboek. Het prentenboek 'Pim in Singer Laren' van illustrator en kinderboekenschrijver Gitte Spee werd gelanceerd tijdens de opening

van het nieuwe theater en entreegebied in september 2017. In de herfstvakantie wordt in het atelier een kindertentoonstelling en tekenwedstrijd georganiseerd.

Jongeren van 13 t/m 18 jaar

Behalve de workshops die voor alle leeftijden worden aangeboden, is er momenteel nog geen specifiek aanbod voor jongeren van 13 t/m 18 jaar die in buitenschools verband het museum bezoeken. Wel is er voor deze doelgroep een gratis kijkwijzer beschikbaar. Jongeren komen voornamelijk via school in het museum. Wat we kunnen doen om jongeren in de leeftijd 13 t/m 18 beter te bereiken is een taak die we graag willen beleggen bij onze nieuwe medewerker Educatie en Inclusie.

Schilderworkshops voor verschillende doelgroepen, met (gast)kunstenaars als docent en in zowel tuin als atelier.

6.4 Nieuwe doelgroepen in het kader van inclusiviteit

- ***Kinderen en (jong)volwassenen met een autisme spectrum stoornis***
Hiervoor zijn wij een samenwerking gestart met het Papageno Huis in Laren, een thuis voor jongeren met autisme, waar activiteiten en werkervaringsprogramma's plaatsvinden. Bovendien zijn er in het huis appartementen waar 12 jongeren leren zelfstandig te wonen.
- ***Jongeren en hun families uit de Internationale Schakelklas (ISK Het Gooi)***
Al jaren ontvangen we de leerlingen van de Internationale Schakelklas. Dit zijn kinderen in de leeftijd van 12 t/m 17 jaar die nieuw in Nederland zijn. Ruim de helft van de leerlingen zijn gevlucht en komen uit landen als Syrië, Afghanistan, Iran en Eritrea. De leerlingen worden in de schakelklas voorbereid op een opleiding binnen het reguliere onderwijs. Het leren van de Nederlandse taal vormt de hoofdmoot van het programma. Onze ervaring leert dat deze leerlingen enorm gemotiveerd, creatief en betrokken zijn. Daarom willen we in samenwerking met ISK Het Gooi en deze jongeren kijken naar de mogelijkheden voor een buitenschools programma waarbij ook de familie van de kinderen betrokken wordt.

- *Mensen met een visuele beperking*
Mogelijke samenwerking met Bartiméus en/of Visio en de doelgroep zelf, ook kan informatie worden ingewonnen bij musea die al met deze doelgroep werken o.a. Rijksmuseum Amsterdam. Op dit moment wordt deze rondleiding ontwikkeld en getest.
- *Speciaal onderwijs*
Singer Laren ontvangt jaarlijks een groep leerlingen van de mytylschool maar zou graag meer kinderen met een beperking ontvangen (mogelijke samenwerkingspartner Trappenberg Huizen, De Kleine Prins in Bilthoven).
- *Onderwijsgroepen uit Almere*
Meer scholen uit Almere (provincie Flevoland) bereiken. Mogelijke samenwerkingspartner Collage- Almere een onafhankelijke organisatie die uitvoering geeft aan het kunst- en cultuuronderwijs in Almere.

7. Commerciële zaken

Quote “Cultureel ondernemerschap is de Singer mentaliteit”

Vaste collectie presentatie biedt nieuwe kansen.

De commerciële ambities voor Singer Laren met de uitbreiding van de nieuwe Nardinc zalen, de gerenoveerde museumzalen en de bijbehorende Tuinkamer liggen op een hoog niveau. Door de nieuwe vaste presentatie over het ontstaan van het Nederlands impressionisme en modernisme ontstaat de mogelijkheid tot het ontwikkelen en uitdiepen van vernieuwende commerciële activiteiten.

De commerciële propositie voor de (buitenlandse) toerist wordt door de permanentie presentatie interessanter. Er is immers 363 dagen per jaar een tentoonstelling te zien op en over de heilige grond van de kunstenaarskolonie Laren.

De komende beleidsperiode gaan we de ingeslagen weg voor het ontwikkelen van groepsarrangementen verder uitdiepen. Actieve -en passieve arrangementen zoals ‘Meet the Singers, ‘Meet Singer and it’s Art colony of ‘immers yourself in Singer Laren’ worden verder vermarkt. Contacten, contracten en automatiseringsaansluiting met (internationale) touroperators, wederverkopers zoals Tigets, Get your Guide en platformen als Booking.com of Viator bieden Singer Laren ook de mogelijkheid om zonder grote kapitaalinjectie de FIT markt te bereiken.

Om de buitenlandse groepsmarkt te bereiken is in 2021 een begin gemaakt door deel te nemen aan de digitale ITB (internationale toeristen beurs) in Berlijn. Tientallen buitenlandse touroperators hebben voor het eerst kennis gemaakt met de propositie van Singer Laren. Het gevormde projectteam heeft voor de komende jaren budget en capaciteit vrijgemaakt om deze investeringen op te volgen, persreizen te organiseren en te kunnen adverteren in o.a. buitenlandse reisgidsen.

De nieuwe Tuinkamer biedt horeca en de afdeling evenementen de ultieme flexibiliteit.

De ambitie om verschillende doelgroepen een plek te kunnen geven binnen Singer Laren is de grondslag geweest voor het ontwikkelen van een zeer flexibele horecalocatie gelegen aan het einde van de nieuwe Nardinc zalen te weten de Tuinkamer.

De Tuinkamer is multifunctioneel en ultiem flexibel ingericht met een zelfvoorzienende keuken, standaard 40 zitplaatsen en is eenvoudig om te bouwen voor de verschillende horeca en groepsactiviteiten maar ook voor meer particuliere en commerciële groepslunches en diners.

In samenwerking met de afdeling marketing wordt gewerkt aan het in de markt zetten van alle activiteiten die de horeca ontplooit om ook los van de museumbezoekers commercieel succesvol te kunnen zijn. De reeds ingeslagen weg om de bezoekers te bedienen in plaats van het zelfbedieningsconcept liggen hieraan ten grondslag. Andere initiatieven zoals de Singer soirees, de biologische tuindagen, de zondagochtend brunches met klassieke muziek, de exclusieve avondopenstellingen in samenwerking met partners, de zomervoorstellingen met picknickmanden of picknicklunches zullen ook in de komende beleidsperiode verder worden

ontplooid en uitgediept. Het aanstellen van een keukenbrigade draagt bij aan de groei en continuïteit van de professionele horeca propositie.

De afdeling locatieverhuur en evenementen is de meest conjectuur en pandemie gevoelige afdeling van Singer Laren. De afgelopen jaren is meerdere malen aangetoond dat de omzetspotentie van deze afdeling goed is. Het aanleggen van een flexibele schil rond deze afdeling geeft ons de mogelijkheid snel bij of af te schakelen als de kansen of bedreigingen duidelijk worden. Singer Laren heeft zich het afgelopen jaar ervaring opgedaan en is klaar voor de toekomst met naar verwachting steeds meer hybride symposia, congressen of presentaties.

De Singer Shop ontwikkelt een nieuwe merchandise lijn die zijn weerklank vindt in de nieuwe top 100 van Singer Laren. Centraal staan de productthema's verrassingen, kleur, originals, cadeaus met een verhaal, verwennen, print on demand met als doelstelling om de mooiste museumwinkel zowel in uitstraling als in productaanbod van Nederland te zijn.

De heropening-campagne van de vernieuwde Singer Shop in december 2021 is regionaal ingestoken om de propositie "de cadeauwinkel van het Gooi" te zijn, te versterken. Door het in 2020 aanstellen van een webshop coördinator en sinds kort een voor heel Singer Laren gespecialiseerde online-marketeer is de strategische doelstelling om met de webshop jaarlijks 10% groei te realiseren.

Als de Singershop in 2022 weer terug op weg is op het omzet niveau van 2019 zullen we het professionele team verder uitbreiden naar de situatie van voor corona. De steun van meer dan 35 vrijwilligers zal onmisbaar blijven voor de (web)shop.

8. Meerjarenbegroting

Voorlopige interne staat van baten en lasten	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
	12 mnd	12 mnd	12 mnd	12 mnd
	(excl V Dongen *)			
werkelijke betalende bezoekers Museum	145000	150000	155000	160000
inclusief gratis	163850	169500	175150	180800
Baten:				
Museale activiteiten	1451100	1500000	1550000	1600000
<i>project gerelateerde sponsoring Vriendenloterij</i>	200000	200000	150000	150000
<i>project gerelateerde sponsoring Vrienden</i>	75000	50000	75000	50000
<i>Project gerelateerd Lárt pour Lárt</i>	100000	100000	100000	100000
<i>Verwachte bijdrage Nardinc</i>	170000	185000	185000	185000
<i>project gerelateerd sponsoring overige</i>	59500	15000	15000	15000
	2055600	2050000	2075000	2100000
Singer- en webshop	974000	1008500	1042150	1075760
Singer-theaterprogramma	342000	350000	360000	370000
Ontvangen ledencontributie	65000	60000	55000	50000
Evenementen en doorberekende diensten	590000	600000	605000	610000
Horecaomzet	1000000	1017000	1050900	1084800
Omzet special products	0	75000	0	75000
Subsidie Gemeente Laren inzake MOUP c/q vrijval	210000	210000	210000	340000
Sponsors, fellows en giften	349000	349000	357500	362500
Rente-opbrengsten	500	500	500	500
	5586100	5720000	5756050	6068560
Lasten:				

Museale activiteiten	694440	650000	530000	545000
Singershop , inkoop, kosten en aandeel Vrienden	779500	806800	833720	860605
Singer-theaterprogramma	342000	355950	367815	379575
Directe kosten en diensten evenementen	210000	220000	225000	230000
Exploitatiekosten horeca	350000	355000	364000	367500
Kosten special products/development	8000	45000	10000	45000
Personeelslasten	2485000	2545000	2609000	2673750
Overige exploitatielasten	500000	505000	510000	515000
Onderhoud en instandhouding	210000	210000	210000	340000
Afschrijvingen en rentelasten	7000	7000	7000	7000
	5585940	5699750	5666535	5963430
Resultaat	160	20.250	89.515	105.130

* Blockbustertentoonstellingen worden apart begroot. In 2023 is de Van Dongen tentoonstelling gepland

9. Organisatie

Singer Laren (voluit Stichting Singer Memorial Foundation) is de exploitatie stichting waarbinnen de bedrijfsactiviteiten plaatsvinden. Daarnaast kent Singer drie ondersteunende stichtingen, te weten Stichting Vrienden van Singer Laren, Stichting Steun Continuïteit Singer en Stichting Singer Nardinc.

Het museum heeft een professionele staf die werkt volgens de normen en waarden van het museumregister en de Nederlandse Museumvereniging. Binnen de organisatie van Singer Laren zijn circa 60 medewerkers actief in vaste dienst (41,4 FTE's) verdeeld over de afdelingen Museumstaf, Educatie, Marketing en communicatie, Commerciële zaken, Financiën, Publieksservice en Technische dienst. Deze medewerkers zijn tevens werkzaam voor de overige activiteiten van Singer Laren (theater, evenementen, horeca en winkel). Door de verwevenheid van deze activiteiten in het bedrijfsmodel van Singer Laren is het aantal medewerkers voor enkel het museum niet goed onderbouwd toe te wijzen.

Singer Laren kent een bestuursmodel met twee bezoldigde directiebestuurders en acht onbezoldigde toezichthoudende bestuurders. Singer Laren volgt de Code Governance Cultuur met haar bestuursmodel en rooster van aan- en aftreden. Ook de andere principes worden gevolgd. De governance code is een constant aandachtspunt bij bestuur en toezicht van Singer Laren.

Medewerkers en vrijwilligers

Singer Laren wordt in haar werkzaamheden gesteund door een grote groep vrijwilligers. Hun inzet als gastvrouw, in de winkel en bestuurlijk is voor Singer Laren van onschatbare waarde. Het enthousiasme en motivatie is onder deze vrijwilligers hoog. Voor de organisatie is het daarom van een continu belang om deze inzet op gepaste manier te waarderen. Alleen door een aantrekkelijk programma te blijven bieden in combinatie met de juiste aandacht is het mogelijk om dit vrijwilligersmodel in stand te houden. Vanzelfsprekend vertaalt de bijdrage van de vrijwilligers zich naar beheersbare personeelskosten, maar ook draagt het bij aan de identiteit van Singer Laren in haar gastvrijheidspropositie naar de bezoekers.

In verhouding tot haar culturele impact en bezoekersaantallen kent Singer Laren een kleine professionele staf. Dit past bij ons cultureel ondernemerschap. Dankzij een hoge motivatie en betrokkenheid lukt het dit team om veel voor elkaar te krijgen. De professionele staf laat zich kenmerken als ondernemend en slagvaardig. De organisatie kent weinig bureaucratie en is daardoor makkelijk wendbaar. De consequentie hiervan is wel dat er soms te weinig tijd is voor een zorgvuldige uitwerking en vastlegging en dat ook kansen gemist worden bij gebrek aan capaciteit om deze op te pakken.

Binnen de professionele staf heeft Singer Laren recent geïnvesteerd in educatie, marketing en beveiliging. Met de sterk gegroeide collectie en tentoonstellingscapaciteit zal uitbreiding voor collectiebeheer de volgende stap moeten zijn.

Accommodatie

In 1956 liet Anna Singer aan Villa de Wilde Zwanen een museum en een concertzaal bouwen. Deze accommodatie was een belangrijk onderdeel van de schenking aan de stichting. In de recente jaren heeft Singer een geweldige inspanning geleverd om de accommodatie geschikt te maken voor haar toekomst. Het theater werd vernieuwd en Singer ging werken met een gratis toegankelijk entreegebouw, inclusief vernieuwde beeldentuin. In 2021 werden de zes

tentoonstellingszalen gerenoveerd en in maart 2022 werden de Nardinc zalen geopend. Voor de toekomst rest het renoveren van de villa. Dit betreft voornamelijk het verduurzamen en verbeteren van het klimaat in de villa.

Duurzaamheid

Singer Laren voert een ambitieus duurzaamheidsbeleid. Door alle recente renovaties heeft Singer Laren een groot aantal duurzaamheidsdoelen kunnen realiseren. Voorbeelden hiervan zijn de warmte/koude opslag, ledlicht, groene daken, grote aantal zonnepanelen en de isolatie. Door de Provincie Noord Holland is Singer Laren benoemd tot culturele koploper in de provincie. Zoals aangegeven is het verduurzamen van de villa een volgende stap.

Bij haar duurzaamheidsambities volgt Singer Laren duidelijk haar eigen ondernemende koers die past bij haar verantwoordelijkheid als grote culturele instelling. Singer Laren heeft bewust niet gekozen voor certificering. Hierbij geldt het motto dat certificaten niet leiden tot CO2-reductie, maar wel tot extra kosten. Bij de keuzes voor verduurzamingsinvesteringen wordt altijd rekening gehouden met de terugverdientijd.

Naast de duurzaamheidsinvesteringen is een volgende stap om ook duurzaamheidsbeleid meer onderdeel te maken van de bedrijfsprocessen.

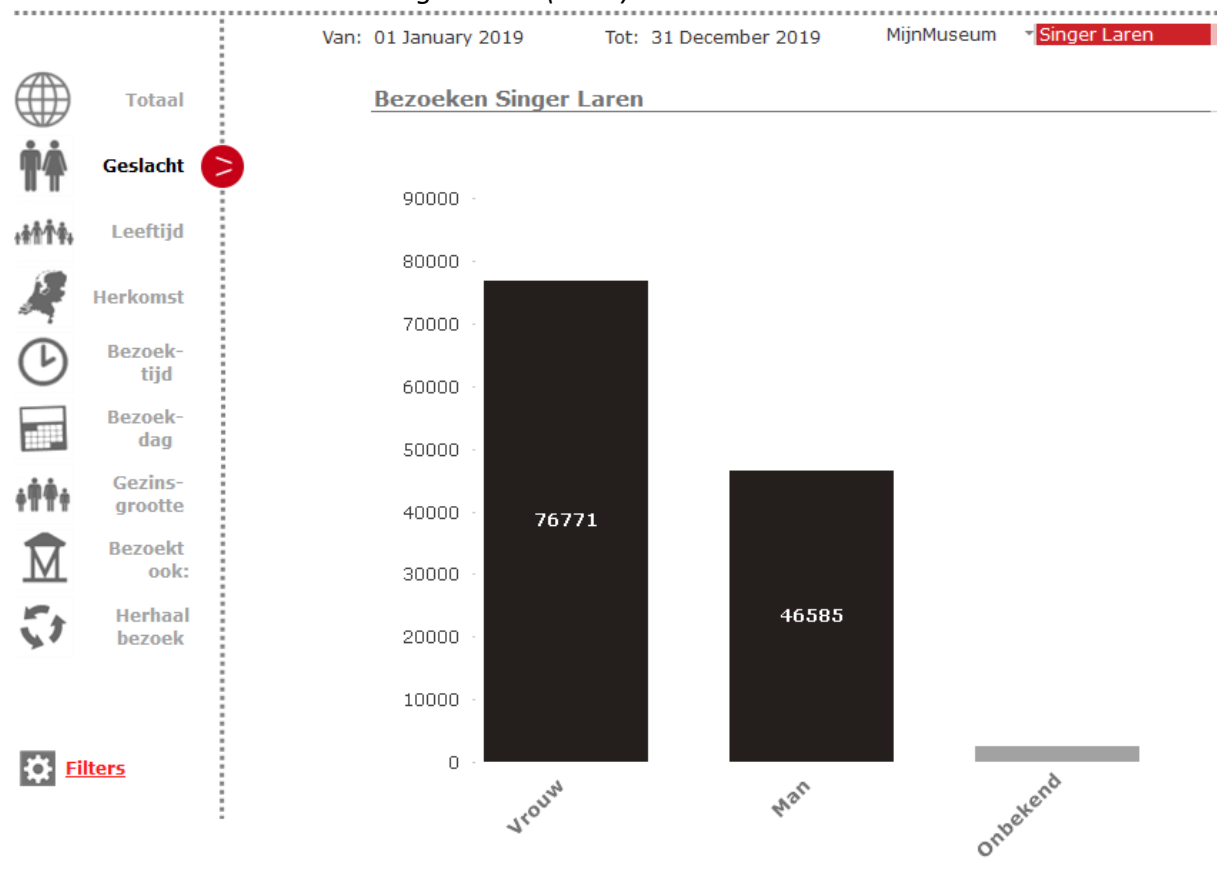
Beveiliging en veiligheid

Singer Laren heeft in haar geschiedenis te maken gehad met twee brutale inbraken. In 2007 werd een groot aantal bronzen beelden uit de beeldentuin gestolen. Recenter in 2020 werd na een goed voorbereide inbraak een belangrijk Van Gogh schilderij van het Groninger Museum ontvreemd. Ondanks dat Singer Laren volgens de verzekeringsexperts voldeed aan alle gangbare beveiligingsnormen is deze inbraak een zeer pijnlijke aanleiding om het gehele beveiligingsniveau van de organisatie en gebouw tegen het licht te houden. Dankzij de recente verbouwingen en renovaties kon gelijktijdig een hoog beveiligingsniveau in het gebouw bereikt worden. In onze organisatie was de verantwoordelijkheid voor beveiliging belegd bij een functionaris met een brede verantwoordelijkheid voor (theater)techniek, gebouw en beveiliging. Er is voor gekozen om deze verantwoordelijkheid te splitsen en een separaat hoofd beveiliging aan te stellen.

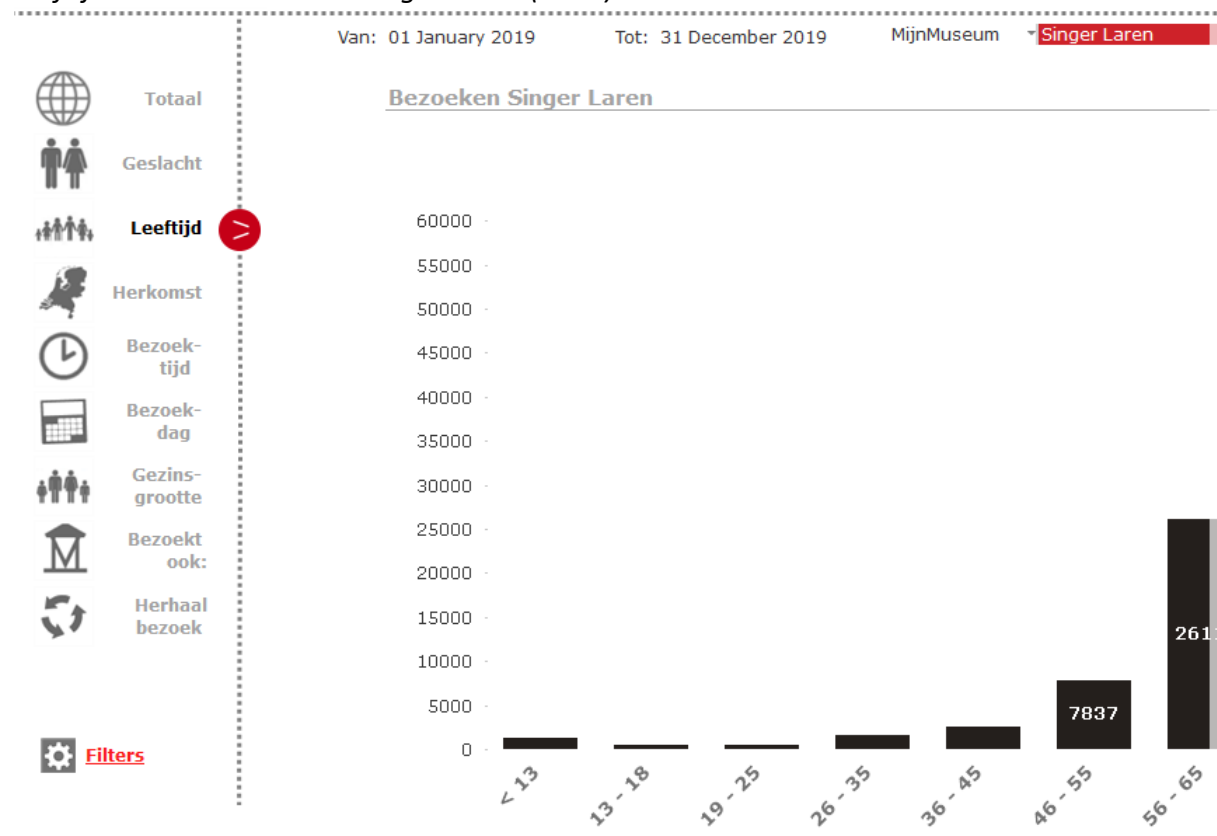
Naast het beveiligen van gebouw en collectie is ook de veiligheid van alle medewerkers een groot goed. Gelukkig kent het verleden van Singer Laren op dit vlak geen serieuze incidenten. Om dit zo te houden heeft Singer Laren in 2018 een vertrouwenspersoon aangesteld. In aanvulling is er een personeelsbeleid en handboek opgesteld. De omvang van de organisatie zal het oprichten van een ondernemingsraad noodzakelijk maken als volgende stap.

Bijlage 1 - Statistieken

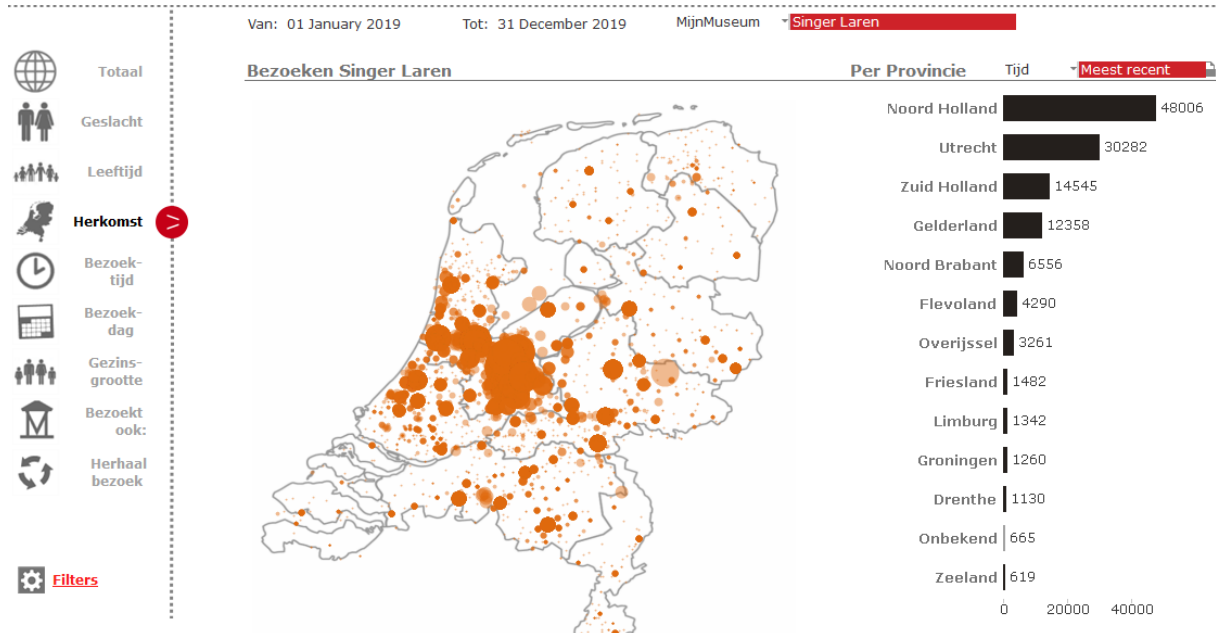
Geslacht van bezoekers aan Singer Laren (2019)

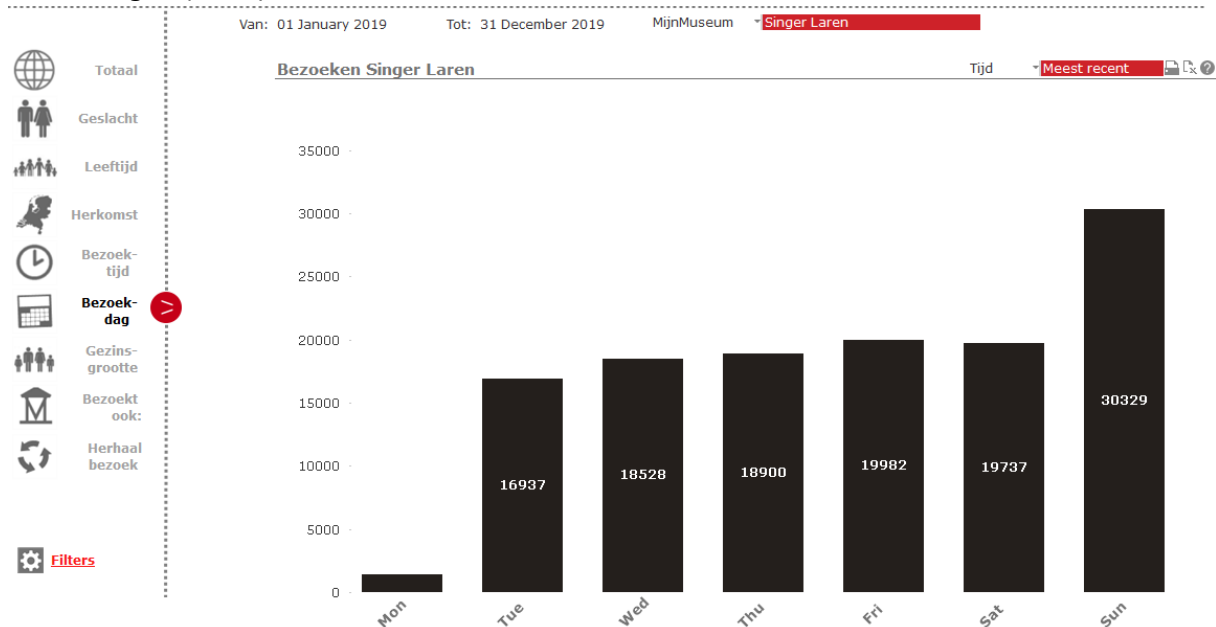
Leeftijd van bezoekers aan Singer Laren (2019)

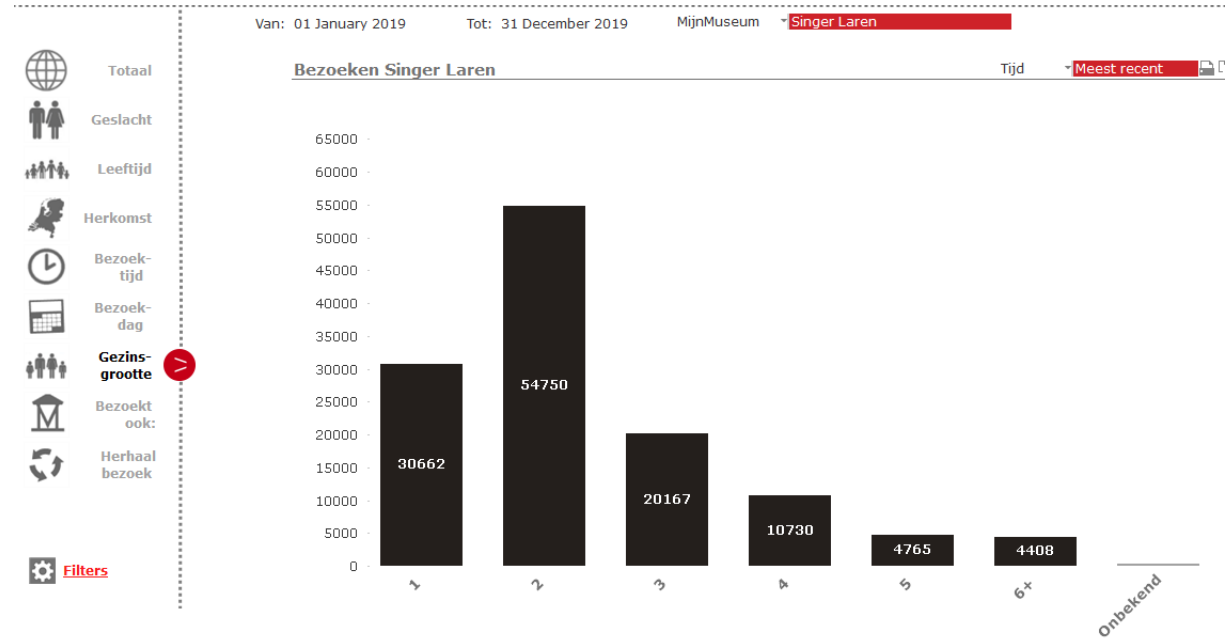
Bezoek aan Singer Laren per provincie (2019)

Bezoekdagen (2019)

Gezinsgrootte (2019)

Bezoekers van Singer Laren bezochten in 2019 ook:

